БҮГҮ ЧУРТТАРНЫҢ ПРОЛЕТАРИИЛЕРИ КАТЫЖЫҢАР!

ШЫН

ВКП(б) ТЫВА ОБКОМУНУҢ КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕДИНИҢ БОЛГАШ АЖЫЛЧЫ ЧОННАРНЫҢ ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТЬ СОВЕДИНИҢ ОРГАНЫ

1925 чылда үндезилетиген.

1952 февраль 17 ВОСКРЕСЕНЬЕ № 33 (2463)

ӨРТЭЭ 20 КОП.

БӨ ХҮНГҮ СОЛУНДА:

ССРЭ-ниң Дээди Совединин сессиязынга алдар кылдыр (1 арын).

Таңды районнуң механизаторларынын часка белеткели (1 арын).

С. Тушков.— Механизаторлар ортузунга партийжи-политиктиг ажыл сула (2 арын).

Коммунизм дээш чалбыыштыг демисселчи (2 арын).

Күрүне албан черлериниң ажылдакчыларынын профэвилел обкомунуң IV пленуму (3 арын).

ТЕАТР — «Чырыдып турза-даа, чылытпас» (3 арын).

Н. Звягин. — Чоокку болгаш Ортаакы Чөөн-чүктүң чурттарында национал хосталгалыг шимчээшкинниң көдүрлүүшкүнү (4 арын).

Улус демократиязының чурттарында (4 арын).

Кореяда болуушкуннар (4 арын).

Көдээ тудугжуларның дайынчы сорулгазы

Большевик партияның, Совет чазактың болгаш эш Сталинның үргүлчү сагыш-салыышкынынын, улуг дузаламчызының ачызында аныяк Тыва автономнуг областың экономиказы болгаш культуразы сөөлгү чылдарда шапкын хөгжүп турар.

Областың көдээ ажыл-агыйы бедик көдүрлүүшкүнде туруп турар Быдаргай хуу ажыл-агыйга бодааргa, коллективтиг ажыл-агыйның артык күштүүн бүзүреп билгеш, көөшкүн ажылдыг чораан күш-ажылчы араттар көдээ ажыл-агый артельдеринге катыжып, хөгжүлдениң чырык чаагай калбак оруунга киргеннер.

Көдээ ажыл-агый культураларының дүжүттүүн дыка бедидер, ниитиниң мал ажылының баш санын көвүдедир, ооң продуктулуун бедидер болгаш колхозтарны организас, ажыл-агый талазы-биле улам ынай быжыдар сорулгаларны бистиң обласка чедиишкинниг күүседириниң чугула үүлдериниң бирээзи болза, колхозтарда чурттарга бажыннарының, бүдүрүлгениң, культур-амыдыралдың болгаш мал кажааларының тудугларын бүгү хемчег-биле калбартыры болур.

Колхоз тудуунуң ажылын калбаа-биле сайзырадырынга Совет күрүне долу аргаларны тургускан: областың колхозтарынга чыл бүрү хөй санныг тудуг ыяжын халаска берип, эгитинмес болгаш узун хуусаалыг чээлилерни тыпсып, ажылагыйны техника-биле хандырып турар. Бистиң мурнувуста туруп турар айтырыг ол аргаларны үүгле чедиишкинниг ажыглаары болур.

Областың элээн хөй көдээ ажыл-агый артельдери сууржулгаже дүрген шилчиир болгаш малды эки шынарлыг кажаа-биле хандырар дээш идепкейлиг демиселди чорудуп турарын 1951 чылда колхозчу тудугжуларның социалистиг чарыжының түннелдери көргүзүп турар. Чаа-чаа колхозчу суурлар тургустунган, эрги суурлар улам карбарган, дыка хөй колхозчу өрегелер чаа бажынче шилчээн, ниитиниң малынга эки шынарлыг кажаалар туттунган. Сууржулгаже шилчилгени боттандырарын дүргедедир дээш чамдык колхозтар чер-черниң тудуг материалдарын калбаа-биле ажыглап турар апарган.

Чаа-Хөл районнуң Ленин аттыг колхозу, Бии-Хем районнуң «Кызыл сылдыс» колхозунуң тудуг бригалазы, оларның тудугжулары эш Сталинга чоруткан чагаазында алган социалистиг хүлээлгелерин алдарлыы-биле боттандыргаш, 1951 чылда тудуг талазы-биле социалистиг чарышка бирги черни эжелээш, ВКП(б) обкомунуң болгаш облкүүскомнуң шилчиир Кызыл тугун алганнар. Ол ышкаш Бии-Хем, Өвүр районнар колхозтар тудуунуң ниити район планнарын күүсеткен мурнакчы районнар болуп турарлар.

1952 чылда областың колхозтарының мурнунда боттандырып чорудар улуг тудуг программазы туруп турар. 1100 чурттарга бажыннарын, 165 бүдүрүлге болгаш 110 культур-амыдыралдың тудугларын кылыр, 64500 санныг мал кирер кажаларны тудар болгаш эрткен чылын доозулбаан тудугларны доозар. Бо дугайында 120 муң кубометр тудуг ыяжын белеткээри болгаш 147 муң кубометр ыяшты тудуг шөлдеринге сөөртүп алыры негетинип турар.

Бо шыңгыы болгаш харыысалгалыг сорулганы чедиишкинниг боттандырары тудуг ыяжын кышкы үеде кайы хире белеткеп алганындан улуу-биле хамааржыр. Ам колхоз бүрүзүнүң эң чугула сорулгазы болза, кышкы орукту ажыглап, тудугнуң чыл планын күүседиринге четчир хемчээлдиг тудуг ыяжын белеткээри болур. Ам улуг-ла дизе бүдүн чартык ай хиреде кышкы орук баксыраар болгаш тудуг ыяжының сөөртүлгези бергедээр апаар. Оон ынай часкы хову ажылдарынга кирген соонда артык күштер ажыглатынмас апаар төлээде, ыяш белеткелиниң, ооң сөөртүлгезиниң ажылын бичии-даа оожумнадып болбас, олче хөй кижилерни, транспортту эвилелдээр херек. Колхоз бүрүзү ажыл кылып шыдаар колхозчуларның 30—35 хуузун доктаамал тудуг бригадазынга ыяавыла быжыглаан турар.

Тудугнуң ыяш материалын чогуур өйүнде белеткеп, сөөртүп албаанындан дыка хөй көдээ ажыл-агый артельдери эрткен чылын тудуг планын күүсетпээнин чамдык районнарның партия, совет болгаш көдээ ажыл-агый органнары большевикчи ёзу-биле миннип көрбейн турарындан ам үеде ол ажыл дыка оожум чоруп турар. Таңды районну ап көөрге, бо чылын 9000 тудуг ыяжы белеткээр планныг тургаш, үүгле 1037-ни белеткээн, а сөөртүп алганы үүгле 347 кубометр. Чаа-Хөл районда Сталин аттыг колхозтуң тудуг бригадазының кежигүннериниң чамдыызы ажылдавайн турары-биле чоокку хүннерге чедир тайгада үүгле 200 хире чудук кестинген болуп турар. Тудуг ажылын тооп көрбес ындыг чоруктар өскедаа районнарның колхозтарында бар.

Колхоз тудуунуң эң чугула участоктарының бирээзи — тайгада ажыл болур. Мооң ужурунда көдээ коммунистерниң бир дугаар сорулгазы — тайгада ыяш белеткелчилерин баштаары, стахановчу күш-ажылче оларны мобилизастаары болур. Ам үеде тайгада ыяш белеткеп турар колхозчуларның ортузунда политик-массалыг ажылды кончуг кошкак тургускан, харын чамдык районнарның болгаш колхозтарның удуртукчулары безин тайгада ажыл кандыг байдалдыг болуп турарын билбес чоруктан чайлаар херек. ВКП(б) райкомнары, партия эге организациялары ыяш белеткелчилериниң ортузунга партияның политик-массалыг ажылын күштелдирер, социалистиг чарышты калбартыр, эки илеткелчилерни, агитаторларны чорудар, солуннар-биле оларны хандырар ужурлуг. Ынчангаш, ыяш белеткелиниң база сөөртүлгениң темпизин күштелдирер.

Ажылды үүгле ыяш белеткелинче болгаш сөөртүлгеже угландырар эвес, харын ооң-биле кады тудуг ажылының темпизин дүргедедири чугула.

ВКП(б) обкомунуң бюрозундан болгаш облкүүскомдан 1952 чылда көдээ болгаш колхоз тудуунуң талазы-биле социалистиг чарыштың негелделерин бадылап үндүрген. Тудуг талазы-биле социалистиг чарыштың негелделерин район, колхоз, бригада бүрүзүнге күүседир болгаш ажыр күүседир дээш социалистиг чарышты калбартыр, ооң чорудулгазын боттуг удуртулга-биле хандырар болгаш контрольдаар чорук партия организацияларының кол хүлээлгези.

Көдээ тудугжуларның мурнунда алдарлыг болгаш дайынчы сорулгалар туруп турар. Олар тудугнуң үүгле санын сүрбейн, шынары дээш демисежир ужурлуг. Тудуг бүрүзү чаңгыс-аай төлевилелди шыңгыы барымдаалаан турар ужурлуг. Бистиң колхозчуларывыска шынар чок бажыннарның, колхозчу мал ажылынга дапкыш, соок, кэраңгы кажааларның, колхозчу суурга өскедаа шынар чок тудугларның херээ чок! Белеткелчилериниң, бызаңчыларның, чазаныкчыларның Төрээн чуртунуң мурнунга үүгле ак-сеткилдиг, чүткүлдүг күш-ажылы биске культурлуг, бедик шынарлыг тудугну бээр.

БКП(б) райкомнарының, партия эге организацияларының, көдээ коммунистерниң эң хүндүлүг болгаш харыысалгалыг сорулгаларының бирээзи — 1952 чылдың ноябрь 1-де тудугнуң чыл планын чугаажок күүседирин хандырары болур.

ССРЭ-ниң Дээди Совединин сессиязынга алдар кылдыр

ГОРЬКИЙ. Горькийниң хем портунуң механизаторлары ССРЭ-ниң Дээди Совединин болур деп турар сессиязынга алдар болдурган күш-ажылчы ээлчегде кирген ажылдап турар.

Чаржып турарларның мурнунда инженер Ауловтуң баштап турары № 5 участок чоруп турар. Суг кырында салдап турар краннарны септеп турар ол коллектив порттуң шилчиир Кызыл тугун ийи ай дургузунда улаштыр тудуп турар.

Порттуң күүлүг краннарын эптеп тургузарынче стахановчулар эгелеп кирипкен. Чаа техника болза, Волга-Доннуң судно чоруур каналынга чоруур чүк сөөртүр судноларны ажылдап кылырынга хереглетинер.

ТБИЛИСИ. Тбилисиниң электри күжү-биле шимчээр демир орук депозунуң коллективи ССРЭ-ниң Дээди Совединин сессиязынга алдарлыг ужуражыры дээш чаржып турар.

Улуг машинист Семен Гоголадзе дензизи нормазындан 725 тонн ажыг бараан сөөрткен демир орукту чедирер черинге чедирген. Поезд «ногаан кудумчу-биле» уламчылап чоруткан. Ол-ла хүн машинист Александр Магарашвили нормадан ажыг 540 тонн чүүктү сөөрткен.

Тбилисиниң электри күжү-биле шимчээр демир орук депозунуң машинистери февральда аар чүүктүг он-он демир-оруктарны чорудуп, нормадан ажыг муң-муң тонн чүүктерни сөөрткен.

БАКУ. Бакунуң нефтичилери ССРЭ-ниң Дээди Совединин болур деп турар сессиязынга алдар болдуруп чаржып турар.

Үттекчилер стахановчу ёзу-биле ажылдап турар. Сталинский районнуң далай адаандан нефтини ажыглалга алыры-биле үттекчи черинин конторазының коллективи бүгү скважиннерни кылырын дүрген арга-биле тургузуп турар. Үттекчи бүрүзү нормадан ажыг черни үттеп турар. Олар февральда тывышчыларга план ёзугаар ийи нефть үндүр сордурар черниң орнунга 5-ти дужаар деп хүлээнген.

Бакунуң Ленинский, Сталинский, Кагановичский болгаш өске-даа нефть тып үндүрүп турар районнарының нефть тывыжының коллективтери пландан ажыр муң-муң тонн нефтини тып үндүрүп турар.

(СЭТА).

Н. В. Гогольдуң өлген хүнүнден бээр чүс чыл болганынга

ПЕТРОЗАВОДСК. Карело-Фин ССР-ниң ажылчы чоннары улуг орус чогаалчы Н. В. Гогольдуң өлген хүнүнден бээр чүс чыл болган оюн демдеглээринге белеткеним турар. Кубово суурнуң көдээ библиотеказының активчилери колхозка болгаш чоогунда ыяш участоктарынга «гогольчу номчулгаларны» чорудуп эгелээн. Н. В. Гогольга алдар болдурган фотомонтажтарны болгаш ном делгелгелерин Петровский районнуң Юстозеро, Койкары болгаш Возтозеро суурларының библиотекаларында организастаан. Оленецкийниң культура Бажыны болгаш Спасская Губа суурнуң шии коллективи Гогольдуң чогаалдарының талазы-биле көргүзүглерни белеткеп турар.

* * *

КИЕВ. «Большевик» заводтуң культура Ордузунга «Н. В. Гогольбистин Төрээн чуртувустуң улуг патриоду» деп гогольчу номчулгаларның бөлүүнден үшкү лекция болуп эрткен. Дыштаныр хүннерде ажылчыннар болгаш машина тудугжулары Гогольдуң чогаалдарының сюжеттерин бижээн украин уран-чүүлдүң музейинге барып турарлар.

Культура Ордуларның бот-тывынгыр уран-чүүл бөлгүмнери Н. В. Гогольдуң өлүм чок чогаалдарындан чаа программаларны болгаш орус чогаалчыларның Гогольдуң сюжеттеринге бижээн музыкаларын белеткеп турар. Заводтуң библиотеказында Н. В. Гогольдуң чогаалдарының делгелгезин организастаан.

* * *

ЯРОСЛАВЛЬ. Улуг орус чогаалчы Н. В. Гогольдуң амыдыралынга болгаш чогаал ажылдарынга алдар болдурган уран-чечен делгелгелериниң болгаш лекцияларны хоорайның заводтарының клубтарында организастап турар.

Бот-тывынгыр уран-чүүл бөлгүмнери Гогольдуң хүннеринге белеткенип турар. «Красный Перекоп» деп пөс-таавы комбинадының шии коллективи «Кадайланыышкын» деп комедияны белеткеп турар. Танцы коллективи Муссоргскийниң «Сорочиның ярмарказы» деп операзындан танцыларны ойнаары-биле белеткенип турар.

Н. В. Гогольга алдар болдурган кежээлерни хоорайның өске-даа боттывынгыр уран-чүүл коллективтери белеткеп турар.

(СЭТА).

Хөй-ниитиниң чемненилге черинин ажылы экижээн

Бай-Тайга районда столоваяның ажылы области столоваяларның эң доразы деп «алдаржаан» турган. Райпо даргазы турган Күдеректиң ажыл-ишчи эвес чоруудан столоваяның ажылы улуг четпестерлиг турганы билдингир.

Ол столоваяның ажылын экижидери-биле облпотребсоюз баштаар чери дуржулгалыг повар Саргованы ынаар чоруткан, оон аңгыда аңаа доктаамал ажылдаар ийи поварларны база чоруткан.

Райпо даргазының хүлээлгезин күүседип турар Зыряновтуң, районда партия, советтиң болгаш медицина албан черлериниң удуртур ажылдакчыларының талазындан идепкейлиг дузаламчының ачызыбиле Саргова столоваяның ажылын экижидериниң организас болгаш практика ажылының талазы-биле улуг ажылды кылган. Оон түннелинде чемненир өрээл эде кылдынган столоваяның ишти арыг-шевер апарган. Чемненир өрээлде столдарның саны көвүдээн.

Столоваяга чемненикчилер тон азар, чунар черлер чок турган, ам ол черлер бар. Столоваяның ажылчыннарын тускай хеп-биле хандырган. Столоваяның кылып турар чеминиң ассортиментизи мурнундагызындан дыка көвүдээн. Эң ылаңгыя дорт пирожный болгаш өскедаа чем үүлүн кылыры мында организастатынган.

Бо бүгүнүң түннелинде Бай-Тайга районда столоваяның ажылы экижип, чемненикчилер көвүдээн болгаш продукцияның сайгарылгазы 4 катап өскен. Ынчангаш столовая ам Бай-Тайга районда культурлуг болгаш планын ажыр күүседип турар бүдүрүлге болган.

Столоваяның ажылдакчылары тодаргай хүлээлгелерни бодунга ап, Барыын-Хемчик районда столоваяны социалистиг чарышка кыйгырып, хүлээлгени ажыр күүседир дээш кызымакай ажылдап турар.

Тудуг ыяжынын белеткели

Барыын-Хемчик районнуң Кызыл-Тайгада ««Кызыл сылдыс» колхозтуң бо чылын чорудар тудуг ажылынга 1025 кубометр ыяш хереглетинер. Ынчаарга ол ыяштарны кезерин бүрүн дооскан болгаш ам 100 кубометр тудуг ыяштарын колхоз төвүнде дүжүрүп алган.

Оон аңгыда школага 90 кубометр тудуг ыяжы база хереглетинип турар, ынчаарга оон иштинден 50 кубометр ыяшты кезип белеткээн болгаш 20 кубометрни школа чанында дүжүрүп алган.

Тудуг ыяжы белеткээр ажыл үргүлчүлеп турар.

Мергежилдиг дарган

Улуг-Хем районнуң «Кызыл тук» көдээ ажыл-агый артелиниң даргаңы 50 харлыг эш Дүктүг-оол мурнунда маска кагар дузалакчыга ажылдап турган болза, ам артельдиң мергежилдиг дарганы болуп депшээн.

Ол баштайгы үеде хөрүк базар, маска кагар, кадаг согар, андазын, илиир бизээр дээн чижектиг ажылдар күүседип турган болза, ол ажылга эки күзел-чүткүлдүг ажылдаанындан ам трактор болгаш өскедаа машиналарның нарын кезектерин кылып турар апарган.

Дарган Дүктүг-оол бодунуң дузалакчызы Оюу-биле кады колхозтуң часкы тарылгага кирер чепсек-херектелдиң септелгезин эки шынарлыг доозуп турар.

Хүлээлгезин күүседип турар

Барыын-Хемчик районнуң Кызыл-Тайгада эге школа келир өөредилге чылынга 1200 кубометр одаар ыяш белеткеп алыр планныг. Ол ыяшты хап тургузары-биле сумунуң хуу ажыл-агыйлыг арат-тарындан он кижи хүлээнип алган.

Оларның иштинден эш Санаа-Байыр 100 кубометр ыяш хап тургузары-биле хүлээлге алгаш ам 60 кубометрни эш Датыгбай 120 кубометрден 65 кубометрни, эш Маңзырыкчы 120 кубометрден 80 кубометрни январь 29-ка чедир школа чанында хап тургузуп бергеннер.

Эштер Санаа-Байыр, Датыгбай, Маңзырыкчы олар школага одаар ыяш хап тургузуп бээри-биле алган хүлээлгезин март ай иштинде бүрүн күүседип бээр дээш бүгү күштерин үндүрүп ажылдап турарлар.

Таңды районнуң механизаторларының часка белеткели

Бо чылын колхозтарның, совхозтарның бүдүрүлгелериниң бүгү адырларынга улам ынайгы көдүрлүүшкүнү чедип алырынга, чер ажылын сайзырадырынга, көдээ ажыл-агыйның ажылдарын агротехниктиг, кыска хуусаада эртиреринге болгаш чер бүрүзүнден байлак дүжүттү өстүрүп алырынга бар-ла техниканы мурнундагы чылдардан артык, чөп, бүрүнү-биле ажыглаарының улуг сорулгазы механизаторларның мурнунда салдынган.

Ону күүседирде машина-трактор паркының септелгезин кыска хуусаада, бедик шынарлыг кылыры болгаш немежип кээп турар техниканы ажыглаарынга чаа механизатор кадрларны белеткевишаан, эрги кадрларның билиин улам бедидерин чедип алыры негетинер.

Ажылдың чедиишкинниг болурун бедик квалификациялыг кадрлар шиитпирлээр деп эш Сталинның өөредиин Бай-Хаак МТС-тиң эң ылангыя совхозтуң, Балгазында МЖС-тиң (мал ажылының машина станциязының) дирекция черлери болгаш ында партия организациялары эки билгеш, олар чаа механизатор кадрларны белеткээринге, кадрларның билиин бедидеринге, оларның бүдүрүкчүлүг ажылдаарынга таарымчалыг байдалды тургузарынга холбашкан эвээш эвес ажылдарны кылган.

Колхозчу 44 эр, херээжен аныяк өскеннер Бай- Хаак МТС-те трактор курзунда өөренип турарлар. Оларны дуржулгалыг специалистер башкылап турар.

Курсантылар металлдың янзы-бүрү шынарлары-биле таныжып, дарганнаарының янзы-бүрү херекселдерин база оларны канчаар ажыглаарын өөренип турар болгаш тракторну шынарлыы-биле өөренип, программаның чартыын эрткен. Теорияны билири оон-биле болганы ол эвес. Оон ужурундан курсантылар улуг механик эш Сахаровскийниң удуртулгазы-биле практиканы колхозтарның бригадаларынга барып эртип турарлар.

Курсантыларның иштинден эштер Кудрин, Злобин, Тыртык-Кара, Сат Белек, Ооржак Дуй-Сагаан олар эң кызымак, эки өөренип турарлар. Курстуң теория болгаш практика талазы-биле өөренир үүлдери удавас доостурга, курсантылар трактورну чорударын өөренирлер, оон дараазында шылгалдазын эрткеш тракторист херечилелин алгаш, Таңды районнуң механизаторларының хүрээлениң долдурарлар.

Балгазында МЖС тургустунга-ла мырыңай үр болбаан, оон амгы туруп турар суурунуң орну бүдүн чартык чылдың мурнунда куруг хову чыткан. Ам ында септелге мастерскаязы, дарганнаар чер, гараж, бызаңнаар цех, электростанциязы турупкан, МЖС техника-биле бай. Ол МЖС беш районнарның 39 колхозтарынга ажылдап берип турар.

МЖС-те ам организастаан трактористер курзунда 28 кижи өөренип турар. Оон аңгыда дарганнаар, токарь, бызаңнаар цехтерде элээн хөй аныяктар өөренип турар.

МЖС келир часкы тарылга ажылынга белеткенип, 11 тракторну, 8 трактор андазыннарын, тракторга кожар чээрби дөрт одуруглуг тараа чаштырар 8 машиналарны септеп дооскан.

Чурттуң мурнакчы механизаторларының кыйгырыын чугаалажып турган МЖС ажылдакчыларының хуралынга Федор Исаков бодунуң сайзырадып ажылдаан 200 гектар шөлдүң га бүрүзүнден 25 центнер дүжүттү алырын, «ХТЗ-НАТИ» деп трактор-биле 1800 га черни ажылдаарын болгаш кывар чүүлду 15 хуу камнаарын хүлээнген. Эш Шелеповтуң трактор бригадазы 800 га шөлге га бүрүзүнден 22 центнер тараа дүжүдүн, оон арткан шөлдүң га бүрүзүнден 20 центнер дүжүттү алыр болгаш кывар материалды 15 хуу, чаар материалды 10 хуу камнаарын хүлээнген.

Хову ажылы доостурунуң дыка мурнунда-ла «Элегес» совхоз септелге ажылын эгелей берген. Улуг механик эш Калинин детальдерниң болгаш материалдарның эргежок чугула курламырларын тургускан. Машина-трактор мастерскаязының эргелекчизи эш Тупицын техниканы септелгеге белеткээрин эптиг организастап, күштү шын хуваагаан болгаш социалистиг чарышты калбартырынче улуг кичээнгейни салган. Часкы тарылгага белеткелге коммунистер удуртур рольди ойнап турар.

Ол бүгү ажылдар бодунуң эки түннелин берген: тракторлар, кожар инвентарьлер болгаш көдээ ажыл-агый машиналарын септээриниң 4-кү кварталдың планы 138 хуу күүсетинген. 8 тракторларны, тракторга кожуп тараа чаштырар 4 машинаны, 6 трактор андазыннарын, «ЗИГ-ЗАГ» деп 120 илиирлерни, 4 культиваторларны база 4 комбайнны септеп белеткээн.

Септелгениң баштайгы хүнүнденне эгелээш, коммунист эш Иван Огородников бирги черни ээлеп, хүн нормазын хүн бүрүде-ле 150—160 хуу күүседип турар. Коровин, Курашков, Зорин, Стяжкин болгаш өскелер-даа эки түннелдерни чедип ап турарлар.

Бай-Хаак МТС-те септелге ажылы элээн сула чоруп турар. МТС-тиң дирекция болгаш партия организациязының талазындан багай удуртканының хараазы-биле трактор септелгезиниң 4-кү кварталда планы күүсетинмээн. Ол үениң иштинде 22 тракторну септээр тургаш, үүгле 13-тү септээн. Тракторларның болгаш көдээ ажыл-агыйның машиналарының септелгелери январь айда базала багай чоруп турган.

Ында күш-ажылдың сагылга-чуруму багай тургустунган, ыракы колхозтардан келген трактористер боттарының туразы-биле, шөлээ-чөпшээрел чокка чана бээр болгаш 10—15 хонуктарда ажылга келбес чоруктар бар.

Механизаторларның кол пуруузу септелгени дүргедедир дээш кызып турарлар. Дарганнаар эштер Л. Терёшкин, А. Носков, И. Ермолаев олар кызымак ажылдап, хүн нормазын 200 болгаш оон-даа ажыр күүседип турар. Токарьлер А. Шитов, В. Шитов, Л. Адаев, С. Резаев, слесарьлер М. Лузин, А. Бобков, монтажник Н. Кондрашев, электросварщик Костенко болгаш өскелердаа нормаларын 150—200 хуу күүседип турар. Ынчалза-даа оларны эргежок чугула детальдер-биле дирекция чери хандырбайн турар.

МТС-те социалистиг чарыштың удуртулгазы багай. Петр Ермолаевтиң бригадазы септелгени январь 1-де, район иштинде эң бир дугаарында, долузу-биле дооскан. Ынчалза-даа оон ажылының дуржулгазын өске механизаторларга тарат-паан.

МТС-тиң дирекциязы болгаш партия организациязы бүгү күштү доп-дораан трактор септелгезинче бүрүн угландырар болгаш графиктиг күүседирин чедип алыры чугула.

Хову ажылдарын кыска хуусаа иштинде, агротехника талазы-биле бедик деннелге чоруткаш, районнуң көдээ ажыл-агыйынга чаа-чаа көдүрлүүшкүнү чедип алыр дээш, бар турар техниканың бүгү септелгезин үлегерлиг доозар болгаш чазын колхозтарның шөлдеринче дайынчы белеткелдиг үнерин Таңды районнуң механизаторлары чедип ап шыдаарлар.

К. ПАНФЕРОВ.

Совет Армияның болгаш Шериг-Далай Флодунуң 34 чыл оюнга алдар кылдыр

Чурттуң хоорайларында болгаш суурларында Совет Армияның болгаш Шериг-Далай флодунуң 34 чыл оюнга белеткелдер эгелей берген. Бо хүннерде чер болганда-ла «Ленин — Сталинның партиязы — Совет күрүнеиң Чепсектиг Күштериниң организакчызы болгаш удуртукчузу», «Совет Армия болгаш Шериг-Далай Флоду — тайбыының болгаш бистиң Төрээн чуртувустуң айыыл чок чоруунуң чөлеңгиижи» болгаш өске-даа темаларда илеткелдерни, лекцияларны болгаш беседаларны чорудуп турар.

Совет Армияның болгаш Шериг-Далай Флодунуң маадырлыг төөгүзүн көргүзүп турар делгелгелер армияга, ужар-чүүлге болгаш флотка дузалаарының Эки-тура ниитилелиниң эге организацияларында ажытынган. Алдарлыг хүнге алдар болдуран хаак, буер, мотоцикль, бос-далга болгаш аът спортунуң талазы-биле маргылдаалар хоорайларда болгаш суурларда эртип турар.

(СЭТА).

Механизаторлар ортузунга партийжи-политиктиг ажыл сула

Бай-Хаак МТС-тиң тракторлар септеп турар механизаторларының ортузунда партийжи-политиктиг ажыл багай организастатынган. Тракторлар септелгезинде ажылдап турар коммунистер Галочкин, Беспалов база улуг механик Сахаровский оларны партия хуралындан механизаторлар ортузунга агитасмассалыг ажыл чорудар агитаторларга бадылаан. Ол эштерниң кайызы-даа бо хүнге чедир чаңгыс-даа агитация ажылы чорутпаан болуп турар. Партия эге организациязы шак мындыг байдалды биле тура-ла ол агитаторлардан кандыг-даа негелде кылбайн, партийжи даалганы оларның күүседип турарын хынавайн турар.

Бүдүрүлге ажылынга коммунистериң авангардчы ролю сула боттанып турар. Ылаңгыя коммунист эш Беспалов боду бригадир, а ооң удуртуп турар бригадазы трактор септелгезиниң планын күүсетпейн, өске бригадалардан ыракта чыдып каап турар. Ол бригада 4 трактор септээр планныг тургаш чүгле чаңгысты септеп алган.

Партия эге организациязы (секретари эш Булгаков) механизаторлар ортузунга лекциялар, илеткелдер номчуурун планнавайн, лекция пропагандазын нептередиринге агрономнарны, инженерлерни, механиктерни хаара тутпайн турар, ооң түннелинде механизаторлар ортузунга чаңгыс-даа лекция номчулгазы болбаан. Чүгле эш Л. П. Берияның «Октябрьның социалистиг Улуг революциязының 34 чыл оюнуң дугайында» илеткелин өөренип эткен болуп турар. Парторганизация солуннар болгаш журналдар чагыдып алырынче трактористерни долузубиле хаара тудуп шыдаваан.

МТС-тиң бригадаларының аразында чарган социалистиг чарыжынга удуртулганы сула боттандырып турар. Тус-тус кижилер аразынга социалистиг чарыштың бот-хүлээлгелерин алыры боттанмайн турар. Бригадалар аразында чарган социалистиг чарыштың күүселдезиниң канчаар чоруп турарының дугайында партия хуралдарынга болгаш механизаторларның ниити хуралдарынга кончуг ховар тургузуп чүгаалажып турар. Механизаторларның септелге ажылынга көргүзүп турары мурнакчы дуржулгазын нептередир ажылды партия организациязы сула боттандырып турар. Механизаторларның ажылының хүн-бүрүдеги түннелин көргүзер көргүзүг самбыразы тургустунмаан, агитхуудустар үнмейн турар болгаш хана солунну база чогуур үелеринде доктаамал үндүрбейн турар. Стахановчуларны болгаш шалыпчыларны делгеп чарлаар хүндүлел самбыразын багай дерип кылган, аңаа стахановчуларны, шалыпчыларны доктаамал илередип киирбейн турар. Партия эге организациязы көдээ ажыл-агый машиналарын кыска хуусаада эки шынарлыг кылдыр септеп доозар дугайында хүлээп алган бодунуң шиитпириниң күүселдезин контрольдап хынавайн турар.

Партийжи-политиктиг ажылды механизаторлар ортузунга суларатканыдан МТС тракторлар болгаш көдээ ажыл-агый машиналары септээриниң планын күүсетпейн турар. МТС 1951 чылдың IV кварталында тракторлар септээриниң планын күүсетпээн, 1952 чылдың январының планын база үскен. МТС 41 тракторлардан январьга чедир чүгле 13-түү септеп алган болуп турар. Партия эге организациязы тракторлар септелгезинге тус-тус кезектен септээриниң дуржулгазын механизаторлар ортузунга организастап нептередириниң аргалары бар турда-ла оны боттандырбаан. Ынчангаш тракторлар септээриниң планы күүсетинмейн саадап турар.

Септелге ажылының талазы-биле чамдык бригадалар чыдып каап турар болза-даа, септелге планын бүрүн күүсеткен мурнакчы бригада база бар. Ылаңгыя эш Ермолаевтиң бригадазы 1952 чылдың январьның 1-де тракторлар, андазыннар, культиваторлар септээр планын бүрүн күүсеткен. Трактористер Ермолаев, Байбородин, Волокитин олар үлүг нормазын хүн-бүрүде 150—200 хуулларга база дарган Носов, дарган Шитов олар хүн-бүрү үлүг нормазын 200—300 хуулларга күүседип турганнар. Партия эге организация мурнакчы бригаданың кижилериниң эки ажылының дуржулгазын өске бригадаларже нептередир ажылды организаставаан.

Партия эге организациязы мурнакчы механизаторларны партия кежигүнүнүң кандидадынга киринге белеткевейн турар болгаш хүрээлеңи өспейн турар.

Ол ышкаш партия эге организациязы трактористер белеткээриниң күрзунга удуртулганы коштаткан. Ынчангаш курстуң өөредилге программазын ёзугаар өөренир чамдык эртемнери ам-даа өөретинмейн артып турар. Ылаңгыя агроном эш Чудиновтуң башкылап турары агротехниканы 100 шакта өөренир тургаш үчүгле 18 шакты өөренген, көдээ ажыл-агый машиналарын өөренири 20 шак озалдаан болгаш политиктиг өөредилге база үзүктелиишкин-биле чоруп турар.

Ынчангаш МТС-те партия эге организациязы механизаторлар ортузунга партийжи-политиктиг ажылды дарый сегидип тургаш, МТС-те септелге ажылын чогуур хуусаазында доозар дээш социалистиг чарыштың күүселдезин удуртуп, хынаар ажылды дарый боттандырза чогуур.

С. ТУШКОВ.

Партия эге организациязының ажылында четпестерни чайладыр

Мөнгүн-Тайга районнуң Мөген-Бүрен сумуда эш Чурунай секретарьлээн партия эге организациязы бар. Ол девискээр барымдаалаан эге организация ВКП(б) Уставында айыткан эргезин бүрүн эдилеп шыдавайн келген. Ооң хараазы-биле партия эге организациязының партийжи-политиктиг болгаш партийжи-организастыг ажылдарының эткен практиказында улуг четпестер бар болуп келген. Партия эге организациязы ол сумуда комсомол комитединиң, суму Советиниң болгаш хөрээженнер организациязының ажылынга партийжи удуртулганы багай хандырып келген.

Партия организациязы активтиң күжүн бодунуң ажылынга четпес ажыглап келген. Ооң түннелинде Мөген-Бүрен сумузу 1951 чылда мал өстүреринiң күрүне планын күүсетпээн, малдың чаш төлүн камгалап алырын чүгле 90 хуу күүсеткен. Эткен чылын мал чеми белеткээриниң, күрүнеге тараа дужаалгазының планнарын күүсетпээн. Ол ышкаш суму төву тудуг талазы-биле мырынай сайзыравайн турар. Эткен чылын суму төвүнде чаңгыс-даа тудуг немешпээн болгаш тудуг материалдарын белеткээр план базала күүсетинмээн, суму школазының, ооң интернадының септелгези багай болган. Чамдык үелерде школа столоваязының аъш-чеми үстүп турган. Школаның оттулар ыяжы амдаа 300 кубометр чедир күүсетинмээн. Бо бүгү ажылдарның талазыбиле суму Советиниң харысалгазын партия организациязы негебейн турган.

Сумуда партия эге организациязы чүгле суму Советиниң ажылын удуртпайн турган эвес, харын сумуда тускай эртемниглер-биле ажылды база-ла чорутпайн турган.

Партия эге организациязы сумуда комсомол комитединиң ажылын мырынай удуртпайн келген. Комсомол эге организациязында 35 комсомолчулар бар. Комсомол комитеди (секретари Калчан-оол) ук сумуда комсомолчуларның болгаш эвилелдиң кежигүнү эвес аныяктарның ортузунга политик кижизидилгелиг, агитас-массалыг ажылдарны куду деннелде тургускан. Комсомол организациязының отчёт-соңгулдалыг хуралы эткен соонда ажыл ам-даа экижиивейн турар.

Партия эге организациязы боду хөй санныг хуралдар кылыры-биле кызыгаарлатынып, үндүрген шиитпирлериниң күүселдези дээш херек кырында организастыг ажылче күш салбайн турар. Эткен чылын партия хуралдарын 15 удаа эртирип, аңаа 50 ажыг янзы-бүрү айтырыгларны чугаалашкан, а ынчалза-даа комсомол комитединиң ажылының дугайында чаңгыс-даа айтырыг чугаалашпаан. Чогаатынган ажыл планы херек кырында четче күүсетинмейн келген. Бижик бөлгүмүн сумунуң иштинде аал-бөлүк аайы-биле 7 кезек черде тургускан болза-даа, оларның ажылы ам чорувайн турар.

Политшкола 3 ай иштинде чүгле 3 катап кичээл кылган. Кичээлдерге келзе чогуур 19 дыңнакчылардан 11—12 кижи кээп турган. Кичээлдер шынар чок чоруп келген. Пропагандист эш Очур бир кичээлге-ле бир теманы бир ай болгаш кээп номчуп берип турган. Дыңнакчылар конспект кылбайн катаптаашкынны чорутпайн келгеннер. Болза чогуур хөй кичээлдер үзүлген. Политшколаның дыңнакчыларындан коммунистер Салымчаан, Серин, Чурунай олар кичээлдерге келбейн турарлар. Чамдык дыңнакчылар Соскалдай Такы, Хажытпаа, Сержиң олар болгаш чамдык өске-даа эштер I—VI темаларны төндүр өөренмээннер. Ынчангаш, оларга өөредилге талазы-биле бергдээшкиннер болуп турар. Агитас-массалыг ажылдар доктаамал эвес, а кампания хевирлиг чоруп турар. Улус судтарының соңгулдаларының соонда ол ажыл соксаан. Сумуда солун чагылгазының планы күүсетинмээн болгаш парлалга тарадылгазы багай чоруп турар.

Партия эге организациязының багай ажылының кол чылдагааны болза, партийжи болгаш партия кежигүнү эвес активтиң күжүн ажылга эвилелдеп шыдавайн турарында болуп турар. Эге организация бодунуң инициативазы-биле ажылдавайн келген. ВКП(б) райкому ол эге организацияның ажылынга практиктиг дуза көргүзер талазы-биле база багай ажылдаан. Райкомнуң төлээлери болгаш ажылдакчылары ол сумуга баргаш, ында эге оранизацияның иштики ажылын хандыр таныжып көрбейн, четпестерни эскербейн эртип турганнар.

Сумунуң ажылчы чонунуң хөй кезии колхоз тургузуунуң хуу ажылагыйдан артык чоруун билип, колхозчу болуп катыжар дугайында билдириишкиннерин хөй-хөйү-биле киирип турганнар. Партия организациязы болгаш суму Соведи ону деткиир болгаш дузалаар талазы-биле четпес ажылдааннар. Организастыг ажылды политиктиг негелденiң деннелинге чедир көдүрер дээш шиитпирлиг хемчеглерни чорудар дугайында ол эге организацияның ажылынга ВКП(б) райкому дузалаза чогуур.

А. АКАРЛ.

Пропагандистерниң чөвүлел хуралы

Чоокта чаа Барыын-Хемчик районнуң төву Кызыл-Мажалык суурга партия чырыдыышкынының системазында башкылап турар пропагандистерниң 2 хонук хуусаалыг семинары болуп эткен. Ооң соонда пропагандистерниң дуржулга солчуушкуннуг чөвүлел хуралы болган.

Чөвүлел хуралга Аяңгатыда эш Тырыс, Шекпээрде эш Тажы пропагандистээн политшколалар чаңгыс-даа кичээл үспейн доктаамал өөренип келгенин болгаш ол политшколаларның пропагандистери эштер Тырыс, Тажы оларның кичээлдерге эки белеткел-биле кээп башкылап, политшколаларның ажылын эки удуртуп, бедик идея-теориялыг деннелге эртирип турарын демдеглээн.

Ооң-биле кады чамдык политшколаларның багай ажылдап турарын база демдеглээн. Аскы-Барлык сумузунда «Ленин оруу» колхозта политшкола (пропагандизи эш Эрес-оол) өөредилге чылы эгелээнинден бээр 12 кичээлдерни үскен, каш удаа эртирген кичээлдери куду идея деннелге эткен. Пропагандист эш Эрес-оол лекция номчуурунга белеткенмес, чүгле өөредилге номун номчуурунга өйлежип турар. Кичээл эртип турар үеде дыңнакчылар ону соонуургап дыңнавайн чалгаарап, аразында өске чүүлдер чугаалашкан, стол кырында чыткылап алган, тапкылаан олургулаан. Өөренип эткен материалдарны дыңнакчылар конспектилевейн-даа, номчувайн-даа турарлар. Ынчангаш ол эткен кичээлдер чүгле хевир болуп эткилээн. Ак сумузунда «Коммунизмче орук» колхозта политшкола (пропагандистери эштер Хыраажык, Седип) барык-ла ажылдаваан. Политшколаның пропагандистери 2—3 кичээлдерни бо аразында эртиргеш, 7 кичээл эртиргеннерниң бис деп ВКП(б) райкомун мегелеп турганы илерээн. Ол политшколаның ажылын хынап көөр, дуза көргүзер даалгалыг барган ВКП(б) райкомунуң төлээзи эш Монгул-оол политшколаның чаңгыс-даа кичээлинге олурушпайн, пропагандистерниң чугаалаан чүүлдерин бижип алгаш кандыг-даа дуза көргүстпейн, район төвүнче чоруй барганын ол сумудан келген пропагандист эш Бадына шүүмчүлээн.

«Барлык» совхозта политшкола (пропагандизи эш Шойун), «Трудовик» колхозта политшкола (пропагандизи эш Аяндан), Кара-Хөл сумузунда политшкола (пропагандизи эш Хепээн) база багай ажылдап турарын демдеглээн.

Үстүнде черлерде партияның политшколаларының ажылының шак мындыг сандаргай байдалда туруп турарының чылдагааны болза, партия эге организацияларындан эгелээш ВКП(б) райкомунуң пропаганда болгаш агитация килдизинге чедир партийжи өөредилгениң хеерээн ийиги чергениң айтырыы кылдыр көрүп, боттуг удуртпайн, ажылын контрольдап хынавайн турарындан болуп турар.

СЕНДАЖЫ.

Коммунизм дээш чалбыыштыг демиселчи

(Г. К. Орджоникидзениң мөчээнинден бээр 15 чыл болганынга)

Он беш чыл мурнунда, 1937 чылдың февраль 18-те коммунизм дээш чалбыыштыг демиселчи, большевик партияның болгаш Совет күрүнеиниң шылгарангай деятели Григорий Константинович Орджоникидзе мөчээн.

Г. К. Орджоникидзениң улуг ролю болгаш мөзү-шынары ооң мөчээнинiң дугайында ВКП(б) ТК-ның дыңнадыында тодаргайы-биле илеретинген: «Бүгү партияга, ССРЭ-ниң ажылчын аңгызынга, бүгү делегейниң ажылчы чоннарынга эргим ынак, арыг чаагай болгаш быжыг туруштуг партийжи, большевик бодунуң алдарлыг болгаш маадырлыг амыдыралын ажылчын аңгының хеерээнге, коммунизмниң хеерээнге берген эш Орджоникидзениң мөчээни бүгү партияга болгаш Совет Эвилелинге аар чидириг болур».

Ленин болгаш Сталинның шынчы өөреникчизи Г. К. Орджоникидзе болза, революстуг демиселдиң одунга большевик партияны тургузуп, улус чоннуң хосталгазы болгаш аас-кежии дээш эрес маадырлыг демисежип, бистиң чуртувустуң ажылчы чоннарын социализмниң тиилелгезинге чедирип келген могаг-шылаг чок большевиктерниң бирээзи.

Г. К. Орджоникидзе большевик партияның удуртур кол өзээниң составынга кирип чораан, ол өзек Ленинниң мөчээнинiң соонда эш Сталинның удуртулгазы-биле ленинизмниң тиилетирбес тугун камгалап, бистиң чуртувусту социалистиг тургузуушкуннуң калбак оруунга киирген.

Чалбыыштыг революсчу Г. К. Орджоникидзе революстуг демиселдиң кадыг дошкун школазын эткен. 1903 чылда, он чеди харлыында партияның хүрээлеңинге киргеш, эш Орджоникидзе оон тура-ла бодунуң амыдыралының сөөлгү шагынга чедир Ленин—Сталинның улуг хеерээ дээш коргуш чокка демисежип чораан.

Г. К. Орджоникидзе бодунуң революстуг ажыл чорудулгазын Батумиге эгелээн. Ол аңаа партияның чажыт ажылын кылып тургаш, 1905 чылда-ла профессионалчы революсчу болу берген. Ооң большевик партияның шылгарангай ажылдакчызы, профессионалчы революсчу болур чоруунга 1906 чылда Тифилиске эш Сталин-биле ооң ужурашканы канчаар-даа аажок улуг рольдуг болган.

Эш Сталинның Бакуга революстуг ажыл чорудулгазының үезинде Серго Орджоникидзе Закавказьениң ленинчилериниң — большевиктернiн быжыг өзээнге кирип, коргуш чок чажыт ажылдакчы, шылгарангай революсчу болуп турган.

Орджоникидзениң революстуг ажыл чорудулгазынга бир чугула болуушкун болза, 1910 чылда Парижке Ленин-биле ужурашканы болур. Ынчаарда Орджоникидзе Сибирьге шөлүлгеден дезип үнгеш, олче чеде берген болгаш 1911 чылда Париж чоогунга Ленинниң тургусканы партия школазынга өөренип турган.

Удатпаанда Ленинниң даалгазыбиле Россияга чедип келгеш, Бүгүроссийниң Прага конференциязын чыылдырар талазы-биле Организастыг комиссияны тургускан. Ол комиссия Прага конференциязын чыылдырар талазы-биле улуг ажылды чоруткан. 1912 чылда болган ол конференцияга Орджоникидзе Тифлистиң большевик организациязындан төлээ болуп киришкен болгаш партияның ТК-зының кежүгүнүнге соңгутуруп, эш Сталинның баштап турганы ТК-ның Орус бюрозунга киргеи.

1917 чылдың февраль революциязының үезинде Орджоникидзе Якутски чоогунга шөлүлгеге турган.

Шөлүлгеден Петроградка ээп чедип келген дораан-на партияның дайынчы ажылынга кирип, большевик партияның Петербург комитединiң составынга кирген.

Октябрьниң социалистиг Улуг революциязын белеткээринге болгаш чорударынга эш Орджоникидзе идепкейлиг киришкен. Пролетар революциязының тиилелгезинiң соонда Серго Орджоникидзе революцияның салым хуузун шиитпирлеп турар эң-не харысалгалыг болгаш дайынчы участоктарга ажылдап турган. Даштыкы интервенцияның болгаш хамааты дайынның аар берге чылдарында Орджоникидзе тулчуушкуннуң мурнуку одуруглаРынга чоруп турган.

1921 чылда Г. К. Орджоникидзени партияның X съездизи РКП(б) ТК-ның кежигүнүнге соңгаан.

1921—1926 чылдарда Серго Орджоникидзе Закавказьеге партияның край комитединiң секретаринге ажылдап, Закавказьениң совет федерациязын тургузарынга болгаш быжыглаарынга улуг күштү салган.

1926 чылда Орджоникидзе Төп Контроль Комиссияның даргазынга соңгуткан болгаш Ажылчын-Тараачын Инспекциязының улус комиссарынга, ССРЭ-ниң Улус Комиссарларының Чөвүлелинiң Даргазының оралакчызынга томуйлаткан. Орджоникидзе ол ажылдарга тургаш, троцкистерни, зиновьевчилерни, бухаринчилерни кам-хайыра чокка чылча шаап, партияның чаңгыс эвин камгалап турган.

Г. К. Орджоникидзе 1930 чылда ВКП(б) ТК-ның Политбюрозунуң кежигүнүнге соңгутурган.

Серго Орджоникидзе бодунуң амыдыралының сөөлгү чеди чылдарында социалистиг үлетпүрну удуртуп, чурттуң социалистиг индустриализациязының хеерээнге улуг салыышкынны киирген.

Г. К. Орджоникидзениң бүгү ажыл-чорудулгазы болза, ажылагыйны большевикчи ёзу-биле удуртурунуң болгаш партийжи болурунуң үлегери болур. Ажыл-херекти партийжи ёзу-биле көөрүнге кадрларны ол кижизидип чораан. Ооң чугаалааны: **«Партийжи чорук дээрге, кол чүүл ол.** Ынчаарга кым-на ол оруктан чайлай бер-дир, ол кижи буурап дужер, ол кижиден чүү-даа бүтпейн баар».

Серго Орджоникидзе бүгү-ле, чаа, мурнакчы, депшилгелиг чүүлдерни изии-биле деткип, стахановчу шимчээшкинни өстүрүп калбартырынга улуг салыышкынны киирген. «Мурнакчы ажылчыннарның үнүн кичээнгейлии-биле дыңнап, олардан өөренир херек» деп Орджоникидзе чугаалаан.

Коммунизмниң тиилелгезинге кызыгаар чок бүзүрел-биле Г. К. Орджоникидзе социалистиг тургузуушкуннуң темпилерин дүргедедир дээш могаг шылаг чокка демисежип турган.

Партияның салган улуг сорулгаларын күүседир дээш кандыг-даа бергелерден болгаш моондактардан ол чалданмайн чораан. Большевик организакчының болгаш удуртукчунуң төнмес-батпас күжүн, быжыг туруштуун, талантызын Орджоникидзе кижилерге эптиг-эвилен, эш-өөнүкчү чаагай шынар-биле катыштырып турар.

Серго Орджоникидзениң—ленинчи-сталинчы хевирниң шылгарангай ажылдакчызының үлегер дүрүзүн, пролетар революциязы дээш, бистиң чуртка социализм тургузуушкуну дээш ооң могаг-шылаг чок демиселин совет улус кажан-даа утпас. Ленин—Сталинның партиязының оглу Г. К. Орджоникидзениң бүгү амыдыралы болгаш ажыл чорудулгазы коммунистиг ниитилелдиң тургузуушкуну дээш демиселче совет кижилерни сорук киирип турар үлегер болур.

Өвүр районнуң колхозтарының отчёт-соңгулдалыг хуралдары

Районнуң колхозтарының отчёт-соңгулдалыг хуралдары бо чылдың февраль 3-тен 6-га чедир болуп эткилээн. Районнуң колхозтары эткен отчёттуг үениң иштинде организас, ажыл-агый талазы-биле элээн быжыкканын отчёт-соңгулдалыг хуралдар демдеглээн. 1951 чылдың бо үеде районга 3 колхоз, оларга районнуң көдээ чонунуң чүгле 20 ажыг хуузу катышкан турган болза, ам 4 колхоз, оларда көдээ чоннуң 68 хуузу катышкан.

Колхозтар эткен чылын часкы тарылга планын 130 хуу, күрүнеге тараа дужаарының планын 133 хуу күүсеткен.

Районнуң колхозтары эткен чылын мал өстүреринiң күрүне планын 112 хуу, ооң иштинде чылгыны 112 хуу, улуг мыйыстыг бода малды 125 хуу, хой болгаш өшкүнү 113 хуу күүсеткен. Мал өстүрер талазы-биле «Совет Тываның 5 чыл ою» колхоз (даргазы эш Кончук, партия эге организациязының секретари эш Доржу) чылгы малдың планын 109 хуу, улуг мыйыстыг бода малдың — 154 хуу, хой, өшкүнүң — 138 хуу, «Торгалыг» колхоз (даргазы эш Доржукай, партия эге организациязының секретари эш Комбуй-оол) чылгы малдың планын 114 хуу, улуг мыйыстыг бода малдың — 126 хуу, хой, өшкүнүң — 100 хуу күүсеткеш, мурнакчылар болганнар. Мал ажылының талазы-биле колхозтарда мурнакчылар өзүп турар. «Торгалыг» колхозта чылгы кадарчызы эш Базыр-оол 86 беден 86 кулуунну, инек кадарчызы Дүмүн-оол 46 инектен 46 бызааны, хой каларчызы Седий-оол 155 хойдан 156 хураганны бүрүн камгалап алган.

Тудут ажылының талазы-биле районнуң колхозтары 1951 чылда чуртталганың 55 бажыңнарын кылыр тургаш, 61 бажыңнарны тудуп, ажыглалга киирген. Улуг, биче малдарның 9 кажааларын кылыр тургаш, херек кырында 15 кажааларны кылган. Тудут ажылының талазыбиле «Торгалыг» колхоз эки ажылдаан. Ол колхоз чуртталганың 28 бажыңнарын кылыр тургаш, 30 бажыннарны кылып, 4 мал кажаларын туткан.

Бо чедиишкиннер-биле чергелештир колхозтарның баштаар черлериниң ажыл-чорудулгазында улуг четпестер болгаш частырыглар барын хуралдарга санал берген колхозчулар илереткен. Районнуң колхозтары малдың баш санын өстүреринiң планын күүсеткен болза-даа, ооң продуктулуг чоруу дыка чавыс. Мал ажылының продуктулуун бедидер дээш боттуг хемчеглер алдынмаа-ныңдан мал ажылындан алыр орулгалар кончуг эвээш.

Районнуң колхозтары агротехниктиг чурумнарны күүсетпейн турарындан га черден чүгле 6—7 центнер дүжүт ап турар. Районда часкы тарылганың белеткели багай чоруп турар. Колхозтарда учёт болгаш отчёт ажылы ам-даа чурум ёзугаар тургустунмаан. Ооң уламы-биле «Коммунизмче орук», «Торгалыг» колхозтарда ниитилештирген малдарны ийи-чаңгыс кижилер самчыгдап төтчеглээр чоруктар тургулааны илерээн. Мындыг чоруктарның фактылары турда-ла районнуң суд, прокуратура органнары бо хүнге чедир хемчег албааннар.

«Коммунизмче орук» колхозта күш-ажыл кылып шыдаар 102 колхозчулардан 48 хеерээжен, 14 эр колхозчулар күш-хүнүнүң минимумун күүсетпээн. Ындыг байдал районнуң өске-даа колхозтарында бар.

Колхозтарның отчёт-соңгулдалыг хуралдарындан илеретинген четпестерни бүрүнү-биле чок кылып, 1952 чылда колхозтарга ажыл-агый, культура тургузуушкунунуң талазы-биле чаа-чаа чедиишкиннер чедип алыр дугайын тодаргай чугаалажып шиитпирлээн. Колхозтарның отчёт-соңгулдалыг хуралдарындан баштаар черниң кежигүннеринге, бригадирлерге ол ажылдарны билир, ажылга идепкейлиг, билиг медерели бедик эштерни депшидип соңгаан. Ылаңгыя «Коммунизмче орук» колхозтуң даргазынга районнуң көдээ ажыл-агый килдизиниң эргелекчизи турган эш Шагжыны, «Кызыл тук» колхозтуң даргазынга ВКП(б) райкомунуң ажылдакчызы турган эш Очурну, «Совет Тываның 5 чыл ою» колхозтуң даргазынга эш Кончукту хевээр, «Торгалыг» колхозтуң даргазынга эш Доржукайны хевээр соңгаан.

А. АРЖААЛАЙ,
ВКП(б) райкомунуң секретарь.

Күрүне албан черлериниң ажылдакчыларының профэвилел обкомунуң IV пленуму

Бо чылдың февраль 9—10 хүннеринде күрүне албан черлериниң ажылдакчыларының профэвилел обкомунуң IV пленуму болган. Пленумга профэвилелиниң область комитединиң ажылының дугайында ВКП(б) обкомунуң доктаалын боттандырарынга хемчеглер; областың хереглекчилер кооперациязының системазында садыг ажылының байдалы болгаш ону экижидер хемчеглер дугайы; профэвилел обкомунуң 1952 чылда соцстрахование база профэвилел талазы-биле бюджеттерин бадылаары — мындыг 4 айтырыгларны шиитпирлеп эрткен.

Баштайгы айтырыг талазы-биле илеткелди профэвилел обкомунуң даргазы эш Козлова кылган. Профэвилелдериниң X съездизиниң болгаш күрүне албан черлериниң ажылдакчыларының профэвилелиниң IV съездизиниң шиитпирлерин күүседир талазы-биле профэвилел обкому элээн хемчеглерни ап чорутканын илеткелчи демдеглээн.

Моон-биле кады күрүне албан черлериниң ажылдакчыларының профэвилел обкомунуң, ооң кудуку профорганизацияларының ажылдарында үндезин четпестер болгаш улуг чазыглар барын ВКП(б) обкому илередип, ону 1951 чылдың декабрь 28-те доктаалынга айытканын IV пленумга кончуг шын деп илеткелчи демдеглээн. Ылаңгыя, совет албан черлеринге, кооперация болгаш өске-даа организацияларга күш-ажылдың чурумун быжыдар, социалистиг чарышты удуртур талазы-биле профэвилел обкому, ооң чамдык райкомнары багай ажылдаан.

Бижик билбес болгаш бижиктиг биче билир чорукту узуткаар хемчеглер багай тургустунган.

Барыын-Хемчик, Чаа-Хөл, Эрзин, Таңды районнарда ажылчын, албан хаакчыттарның күүгле 50 хуузу профэвилел кежигүнү болуп турар. Кызылда горпонуң, область эмнелгезиниң, хоорайның коммунал ажыл-агый черинің болгаш национал театрның коллективтеринде профорганизацияларының ажылы онза багай болуп турары пленумга илерээн.

Кадрларны кижизидер, оларны ажылга быжыктырып мергежидер айтырыгны профэвилел обкому амга чедир-ле холга албаан болгаш боттуг удуртуп шыдаваан. Профэвилелдиң чер-черде комитеттериниң барык хөй нуруузу үргүлчү халажып турарын санаваска безин, Сүт-Хөл, Таңды, Өвүр, Бии-Хем, Барыын-Хемчик профэвилел райкомнарының даргалары 1951 чылда 3—6 удаа солушкан.

Күш-ажылды камгалаар, ооң чурумун быжыдар, бүдүрүп үндүрер продукцияның шынарын бедидер талазы-биле хемчеглер амгы негелдени ыракта хандырбайн турарын пленум онзалаан демдеглээн. Ол ышкаш ажылчын, албан хаакчыттарның негелде хомудалдарын чогуур өйүнде шиитпирлевес чоруктар база бар. Ылаңгыя, областың ыяш ажыл-агый эргелели бодунуң ажылдакчыларының декабрьде ажыл төлевирин январьның төнчүзүнге чедир, хоорайның коммунал ажыл-агый черинің септелге конторазы ноябрьден эгелеп шалың бербейн турда, областың национал театрының дирекция чери шалын бээрин үргүлчү хожудадып, ажылдакчыларына ай төнчүзүнде үгле 20—50 рубль авансы тыпсыр буруу практиканы амга чедир ажыглап турда, профэвилелдиң область комитеди совет хоойлуга чөрүшкек чорукка удур шиитпирлиг демисешпейн, ол четпестерни узуткаар боттуг хемчеглерни чорутпайн турар.

Пленумга профэвилел обкомунуң ажылының талазы-биле большевикчи шүгүмчүлел болгаш боттшүгүмчүлел чидиг көдүрлүп турган. Эш Аңгырбан бодунуң саналынга кежигүн дадывырының чылдазында улуг четпестерни илерткеп.

Профэвилелдиң Бии-Хем райкомунуң даргазы эш Калинин болза, обкомнуң удуртур ажылдакчылары эштер Козлова, Кудрин оларның массадан хоорук, үгле телефон-биле медээ хураар канцеляржи-бюрократтыг ажыл стилин шүгүмчүлээн. Эш Сагалаков бодунуң саналынга—үндүрген шиитпирниң күүселдези дээш демисел чогун, обкомнуң комиссиялары кандыг-даа ажыл кылбаанын илеретпишаан, ылаңгыя профэвилелдериниң область чөвүлели обкомнуң ажылын багай удуртуп турар — деп чугаалаан. Профэвилелдиң Улуг-Хем райкомунуң даргазы эш Некрасов санал бергеш, райкомнарны үгле саазын азы телефон дамчыштыр удуртур чорук-биле кызыгаарлатынмайн, чер-черге барып, боттуг, дириг удуртулганы хандырарын колдадырын негээн.

Баштайгы айтырыгның талазы-биле пленумга шупту 10 кижи санал берип, чүве чугаалаан.

Пленумга тургускан ийиги айтырыг — областың хереглекчилер кооперациязының системазында садыг ажылының байдалы болгаш ону экижидер хемчеглер дугайында илеткелди облпотребсоюзтуң даргазы эш Кошкаров кылган. Ажылчы чоннуң материалдыг чаагай амыдыралын улам экижидери дээш Совет чазактың большевик партияның саңгыш салыышкынының ачызында бистиң область эрткеп чылын биче эвес көргүзүглерлиг болган. Ол чедийшкиннер хереглекчилер кооперациязының ажылында база илереп турар. Үүрмектеп садар бараан саарылгазының чыл планын 108 хуу, хөй-ниити чемненилгезиниң талазы-биле планны 109 хуу күүсеткенин илеткелчи демдеглевишаан, чонга 1950 чылдаазындан 1951 чылда 24 миллион рубль хөй бараан сатканын айыткан.

Областың кооперация ажылдакчыларының инициативазын ёзугаар Хакассияның хереглекчилер ниитилели-биле социалистиг чарыштың керээзи чардынган. Ажылдың 9 айлар түннелиниден илерээни болза, бистиң областың хереглекчилер ниитилели бирги черни ээлээн болган.

Моон-биле кады хереглекчилер кооперациязының системазында үндезин четпестер бары пленумга илерээн. Ооң кол чылдагааны удуртулганың кошкаанда, күш-ажылдың чурумун быжыдар, совет садыгның культуразын улам бедидер дээш демисел сула тургустунганында деп пленум санаан. Ол талазы-биле удуртулганы облпотребсоюз болгаш профэвилел обкому амгы негелденің деннелинге чедир дыңзыдып шыдаваан.

Областың хереглекчилер кооперациязының шүгүмүнде 2110 садыг ажылдакчыларында профэвилел кежигүнү үгле 1010 кижи болуп турары профорганизацияларның талазындан политкижизидилгелиг, культура-массалыг ажылды кошкак чорудуп турарының херечизи болур. Садыг-магазин, хөй-ниити чемненилге черлеринде четпестерни чогуур өйүнде илередир, ону узуткаарынга лавка болгаш ревизия комиссиялары онза багай ажылдап турар.

Пленумнуң ийиги айтырыының талазы-биле 7 кижи санал берип, шүгүмчүлел кылган. Хемчег хереселдеринге хыналда чорударының область эргелелиниң начальниги эш Дьяконов кадрларың билиин бедидеринге холбашкан политтехниктиг өөредилгелерниң чогун, социалистиг чарышта удуртулганың кошкаан айытпышаан, садыг, чемненилге черлеринде хомудал дептерлерин моон соңгаар чугулага көөрүн негээн.

Профэвилелдиң Тес-Хем райкомунуң даргазы эш Шипилиниң илереткени болза, чоннуң массалыг хереглели — чигир, шай, серенги ышкаш бараннарны райпо чедип албайн турар.

Демир оруннарны садыгга киирбейн, үгле тускай даңзы ёзугаар складтан барып үлежип дооскан. Эмчи эш Леонтьева бодунуң саналынга—бичии ургларның кадыкшылынга холбашкан яслилерни, ургулар шөлдерин, интерналтарны райполарның онзалап көрбейн, оларга тускай чорутунган аъш-чемниң болгаш эт-хереселдиң бараннарын өскээр чарыгдап турарын шүгүмчүлээн. Ол ажылга профорганизациялары база-ла багай киржип турар.

Күрүне албан черлериниң ажылдакчыларының профэвилел обкомунуң соцстрахование талазы-биле 1952 чылда бюджедин пленум чугаалашкаш бадылаан.

Пленум чугаадашкан айтырыглар талазы-биле тус-тус шиитпирлерни үндүрген.

Шаңналды тывыскаңы

Чоокта чаа Сүт-Хөл районнуң Сүт-Хөл суму Совединиң 14 дугаар сессиязы болган. Аңаа 1951 чылда областың көдээ Советтериниң аразынга организастаан социалистиг чарышка алган хүлээлгелерниң күүселдезиниң болгаш сумуда школа ажылының, улус өөредилгезиниң дугайында айтырыгларны чугаалашкан.

Сессияга тургускан айтырыгларны чугаалашкаш бо айтырыгларның талазы-биле чогуур шиитпирлерни үндүрген соонда, көдээ Советтерниң аразынга организастаан 1951 чылдың область социалистиг чарыжының тиилекчизи болган Сүт-Хөл районнуң Сүт-Хөл суму Совединге облкүүскомнуң шилчиир Кызыл Тугун, база Советтиң даргазы эш Монгуш Дажыга облкүүскомнуң Хүндүлел бижиин облкүүскомнуң төлээзи тывыскан. Оон ынай ол Советтин шаңнатканы 2000 рубльди тывыскан.

Көдээ Советтиң даргазы эш Дажы ол шаңналдарны хүлээп алгаш, Советтиң организас-массалыг ажылын ам-даа бедик деннелге тургузарын хүлээнип албышаан, көдээ Советтиң ажыл-агыйының, культура тургузуушкунунуң 1952 чылда планнарын чедиишкинниг күүседир дээш кызымак ажылдаар дугайында көдээ Советтиң депутаттарын, активчилерни болгаш сумунуң ажылчы чоннарын кыйгырган.

М. СЕРЕН-ДОРЖУ.

Одалга чок магазин

Чаа-Хөл районнуң Даг-Аразында садыгның ажылы чыл бүрүде эки деннелдиг эвес болуп келген. Садыгның ишти хирлиг, соок бараннар эмге-сексе чок. Садыгның бажының тудуп тургускандан бээр чангыс-даа катап септелге кылбаан. Садыгның ажылын эки деннелге чедирип, ооң иштин үргүлчү арыг-шевер тургузарынче садыгжы Почугуров сагыш салбайн турар.

Садыгта одаар ыяш белеткетинмээн, ооң ужурундан садыгның бараан складын үреп, оттулуп эгелээн. Садыгжы Почугуров оттулар ыяш чок болурга райпо даргазы Лапшаков складты актылап берген үүве деп тайылбырлап турар. Хөй күштү үндүрүп тургаш тудуп каан бүрүн турган тудугну үреп, оттулуп турары канчап-даа чөптүг эвес чорук болур. Ооң орнунга оттулар үүлдү белеткеп алыр херек.

Ынчангаш садыгны оттулар үүл-биле хандырып, садыгның иштин үргүлчү арыг-шевер тургузарынче, бараннарны эмге-секселіг тургузарынче хемчег алыры негетинип турар.

М. УВАНГУР.

ТЕАТР

„Чырыдып турза-даа, чылытпас“

Национал театрның база бир чедиишкини

Бодумнуң режиссёр ажыл-чорудулгамның практиказында мен национал театрлар коллективтери-биле ам ийи удаа таваржып тур мен. Тывага келиримниң мурнунда Горно-Алтайскиниң (Ойрот-Тураның) национал театрынга 12 чыл ажылдаан мен. Бээр келирде мен тыва улус амыдыралының-даа, дыл-домааның-даа талазы-биле алтайлар-биле чоок төрел болгаңда, ол байдал мээң чогаадыкчы ажылымның улам ынайгы өзүлдезинге чугаажок дузалаарын билгеш, күзелдиим-биле келген мен. Театрга мээң ең баштайгы режиссёрлап тургускан ажылым «Ревизор» чедиишкинниг болуп эрткени ынчангаш халас эвес. Театрның тыва бөлүүнүң коллективи болгаш режиссёр мен бот-боттарывысты эки билчип, чогуур харылзааны тып шыдаанывыс-биле классиктиг ол орус чогаалда көргүстүнген овур-хевирлерни шыны-биле дамчыдып шыдаан бис.

Тыва бөлүктүң артистери Гогольдуң драматургиязы-биле ең баштайгы ужуражып турар болзажок, олар ёзулуг овур-хевирлерни тургузуп шыдаанаар. Ынчангаш ук спектакль көрүкчүлерге онза сонуургаңчыг болган. Каш хонук бурунгаар А. Н. Островский болгаш Н. Я. Соловьев оларның «Чырыдып турза-даа, чылытпас» деп шиизиниң көргүзүү эгелээн. Артистер болгаш ону тургускан режиссёр база мурнуку чанчыл ёзугаар, тудуш харылзааны тургузуп, бот-боттарын эки билишкеннер. Олар орус улустуң улуг дараматургу А. Н. Островскийниң чурттап турган үезин, ынчаардагы амыдырал ёзу-чурумну ханызы-биле өөренип билгеннер.

Бир эвес «Ревизорнуң» көргүзүүн кол рольдарны элээн дуржулгалыг артистер ойнап турган болза, амгы «Чырыдып турза-даа, чылытпас» деп спектакльда кол рольдарны аныяк артистар ойнап турар. Ылаңгыя артист Хүргүлек бо үеге чедир-ле колдуунда ыраажы бооп, чамдык шиилериниң көргүзүглерине үгле эпизодтарлыг рольдарга ойнап келген. Ынчаарга бо хүн бис тыва бөлүкте чаа шии маадыры тывылгаш-дыр деп чугаалап болур бис. Артист Дүгүр-оол моон мурнунда чамдык чугула эвес рольдарга ойнап турган болза ,бо спектакльда ол берге болгаш чугула рольда ойнап турар.

Севилбаа, Өлай, Өлзей-оол, Мунзук, Окан, Намдараа, Рамазанова дээн ышкаш артистер ёзулуг-ла шынчы овур-хевирлерни тургузуп, чогаадыкчы ажылды кызымаа-биле көргүскен ужурундан, ук спектакль көрүкчүнүң бодалынга сеткил ханыышкынны тургускан.

Спектакльды тургузарынга артистерниң тыва бөлүүнүң коллективи шыңгыы болгаш бодамчалыг ажылды көргүскени дээш режиссёр мен сеткилимниң ханызындан өөрүп, оларның моон соңгаарты ажылынга оон-даа артык чедиишкиниг болурун бижыы-биле бүзүреп турар мен.

Ол ындыг талантылыг коллективбиле моон соңгаар улам шудургу ажылдап туруп, моон-даа артык улуг түннелдерни чедип ап, чоокку үеде улам бурунгаар базымны кылыры режиссёр мээң мурнумда салдынып турар.

И. ЗАБРОДИН,
Театрның кол режиссёру,
РСФСР-ниң алдарлыг артизи.

Мергежилдиң өзүлдези

Тыва областың национал театрының коллективи орус улустуң алдарлыг драматургу (шии чогаалчызы) А. Н. Островскийниң «Чырыдып турза-даа, чылытпас» деп шиизин тыва дыл кырынга көргүскен. Ол—бистиң театрывыстың база бир чаа чедиишкини болуру маргылдаа чок. А. Н. Островскийниң «Ядамыгы кемниг эвес» деп шиизин моон мурнунда-ла бистиң театрывыс тыва дыл кырынга көргүскен болгай.

«Чырыдып турза-даа, чылытпас» деп шииде болуушкун көдээ черде болуп турар. Бай княгиняның уруу Анна Владимировна Ронева иези өлген сөөлүнде чер кезип, даштыкы чурттарга үр-ле чурттап чорааш (Францияга, Италияга болгаш Швейцарияга) ақшазын дооскан, бодунуң ээлеп турар девискээрин ақшага садыпкаш, катап чоруурун оралдажып турар. Анна Владимировнаның ролюнда артист Севильбаа ойнап турар. Улуургак, адыыргак, кижилер дорамчылаксаар, бодунуң бүгү багай талаларынга алыскаш, аас-кежиин ышкынган, кандыгдаа чедип алыр дээн сорулгазы чок кезимел амыдыралдыг херээженниң натуразын, сеткил-сагыжының иштики делегейин артист шын көргүзүп ойнаан. Борис биле Оляның найыралдыг агаарлап чорааның көргеш, «...аас-кежиктиглерни, ол аас-кежии үүге меңээ эвезил, өскелергел...» деп ооң амыдыралга миннишкинин көргүскени көрүкчүлерге таарымчалыг болган. Оон ынай ооң угаалык талаларын база эки көргүскен. Бористи мынча дээр: «...Ындыг күштүг ынаан болза өске херээжен-биле таварышкаш, ол дораан-на утуптар чордун...» Артист ол сөстерни сөглептерге, көрүкчүлерниң кайгаашкынындан зал шимчей берген.

Залешин кадайлыг хирезинде-ле ол херээженче чоошкулаксап (ол ооң мурнунда чугаалажып чораан кижизи), кадайын ол херээженниң мурнунга бактап, ооң-биле помещиктиң үй-балай чуртталгазын артист Өлзей-оол эки көргүскен. Бай тараачының ролюнда артист Мунзук, Петербургган келген Худобаев деп ажыл чок, аарыг дүжүметтиң ролюнда артист А. Көк-оол, Оляда — Хүргүлек, Бористе—Дүгүр-оол оларның ойнааны база эки.

Шииниң тургузукчузу эш Забродиниң шиини көрүштүг үндүрер талазы-биле ажылын таарымчалыг деп үнелевес аргажок. Шии болза, Оля биле Бористиң аас-кежиктиг найыралынче Анна Владимировна үзе киргени-биле, баштай Оля, соонда Борис хемче чалымдан халып өлгүлей бергени-биле доостур.

Ынчангаш демги тояап чоруур хедээженни (Анна Владимировнаны) «...бистиң шынааларывысты чырытса-даа, чылытпайн-дыр....» дижип, Дерюгин-биле Залешин чугаалажып турарлар.

Шиини көргүскенинде чамдык четпестер барын ыыт чокка эртип шыдавас бис. Чамдык артистер боттарының шимчээшкиннери-биле авторнуң сөстерин эки холбаштырып шыдавайн турар (артист Окан), Анна Владимировнаның... «күжүр Париж, кажан бир сеңээ чеде бээр боор мен...» деп чугаазын артист арай кошкак илереткен. Оон ынай артистер Хүргүлек, Окан олар боттарының рольдарын ам-даа экижитсе чогуур. Ол артистер авторнуң сөзүн дакпырлаары эвес, а ролюнда ойнаан маадырның иштики сеткилдерин илередири чугула дээрзин билзе чогуур.

Шииниң очулгазында база четпестер бар. Чижээ, «бүдүүлүк» дээр чүвени «карангы» дижип турары, «бөдүүн херек» дивейн, «анаа-ла чүве-дир» дээр херек, оон ынай-даа сөстерни көөрү чугула, чижээ: «миннирге», «Эжелел чер,» «бурганга алдар» болгаш өске-даа сөстерни катап таарыштырза чогуур.

Театр коллективиниң ажылдакчыларының кызымакай болгаш чогаадыкчы ажылдарын ам-даа бедидери негетинип турар, чүге дээрге кандыг-даа улуг-биче чедиишкиннер ооң-биле чедип алдынар.

САЛЧАК ТАМБА.

Бергени ажып шыдаан мен

Областың национал театрының сценазынга чоокта чаа үнүп эгелээн А. Н. Островский болгаш Н. Я. Соловьев оларның «Чырыдып турза-даа, чылытпас» деп шиизинде киржип, ында кожай уруу Ронёваның чалча күлу Ильичиниң ролюн күүседип турар мен.

Ук шиини ажылдап эгелеп турувуста, бистериң мурнувуска улуг сорулга тургустунуп келген. Чүл дизе, 70 чылдар үезинде, кажан Россияга крепостной эргени узуткаанының элээн сөөлзүреди көдээниң дворян ниитилели буступ дүшкен үеде бир-ле орус көдээ суурнуң чурттакчыларының овур-хевирин, ёзу-чурумун амгы советтиг тургузугнуң көрүкчүлеринге шын дамчыдары негетинип келген.

Мынчангаш ол хире берге шиниң көргүзүүн бистиң коллектив чедиишкиниг шиитпирлевишаан, көрүкчү массаның сонуургалын бодунга чаалап ап шыдаан-даа.

Мээң бодумнуң хуумда күүседип турар ролюмга баштай элээн бергелер тургулаан. Чүл дизе, чаңгыс-ла черге чеден ажыг чылдар иштинде чалча күлдүң кара ажылынга бүгү назынын эртирип, аажы-чаң талазыбиле пат-ла шыжыгып шоюккан кырганың ёзулуг овур-хевирин көрүкчүлерге шын көргүзерин менден шии негеп турган.

Шак ындыг нарын, берге рольду мен ук шиини ажылдап турган үеристе чогаадыкчы ажылдың чорудулгазындан болгаш тургузукчунуң, база шииниң иштинде хөделип турган коллективтиң чаңгыс эптиг, демниг ажылдажылгазындан тып алган мен. Ынчангаш мээң күүсеткен ролюм көрүкчүлериниң мурнунга база-ла багай эвес болган.

О. НАМДАРА.

Башкыларже кичээнгейни улгатырар

Совет башкы болза, коммунистиг партия болза, башкыларның кижизидилгезиниң талазы-биле улуг ажылды кылып, совет башкыларга улуг кичээнгейни салып келген. Эң ылаңгыя ВКП(б) ТК-ның 1931 чылдың сентябрь 5-те үндүрген «Эге болгаш ортумак школаның дугайында» доктаалы болза, тергиин улуг ужур-дузалыг болган болгаш башкыларга шын орукту айтып берген.

Бистиң областың школаларында 1500 ажыг башкылар ажылдап турар. Оларның дыка хөйү школаның улуг негелделиг ажылдарын чедиишкиниг чорудуп турарлар. Бистиң ең дээре башкыларывыс Лаврентьеваның, Сесенмааның, Черменёваның, Нүрзаттың, Егорцеваның, Долуманың, Суханованың, Чылбактың аттары сураглыг болуп турар.

Башкылар ортузунга чорудар улуг ажылдарның харыысалгазы школалар удуртукчуларынга болгаш улус өөредилгезиниң органнарынга онаажып турар. Ынчангаш олар башкыларның ажылын шыны-биле үнелеп, четпестерни чогуур өйүнде илереткеш, ону узуткаарынга дузалаар болгаш эки дуржулгаларны нептередир хүлээлгелиглер.

Чамдык удуртукчулар башкыларның ажылының түннелин үгле школаның өөредилгезиниң байдалы-биле ап көөрге-ле билдине бээр деп шын эвес билип турарлар. Чамдык башкылар бодунуң клазынга өөредилге-кижизидилгенин улуг ажылдарын могаг-шылаг чокка кылып турган, эки түннелди чедип алыр. А чамдык сан түннелдери-биле өске класстардан чыдып каап турар болурга, ооң ажылын багай деп санап каар, ол чорук шын эвес болгаш харын-даа хоралыг.

Багай ажылдыг деп турар школаларда чамдык башкыларның эки ажылын чамдык ажылдакчылар билбейн турар.

Школалларның болгаш башкыларның ажылын өөренип көрүп, ону хынаар чорук үгле улус өөредилгезиниң органнарының эвес, а харын-даа партия, совет, комсомол болгаш профэвилелдериниң база хүлээлгези. Башкыларның ажылын, эң ылаңгыя оларның амыдыралын хынап көргеш, четпестерин чайлаткаш, амыдыралга хереглетинип турар үүлдерни тургузуп бээри чугула. Ол ышкаш башкылар боттарының идей-теорийлиг деннелин, ажыл мергежилин бедидип турар бе, хөй-ниитиниң ажылында киржип турар бе деп үвени тодарадыры чугула. Бо үүлдер болза, ооң ажылының чедиишкиниг болурунга эң чугула үүлдер болур.

Өвүр, Бии-Хем, Эрзин, Бай-Тайга, Барыын-Хемчик болгаш Тере-Хөл база оон-даа өске районнарда улус өөредилгезиниң органнары болгаш школа удуртур черлер башкы кадрларның амыдыралынче болгаш ажылынче чогуур кичээнгейни салбайн турар. Эң ылаңгыя Өвүр районнуң башкыларының чурттаар оран-бажың-биле хандырылгазы тергиин багай. Бии-Хемде «Өөк» совхозтуң башкыларының кезии чурттаар бажың чок.Ол-ла районнуң Туранда чеди чыл школазының башкылары эштер Эртине болгаш Бүрүн-Сот олар бүдүн ай дургузунда чурттаар бажың чок; хонар чер дилеп чоруп турган.

Башкыларга чурттаар бажыңнарны үндүрүп берзе-даа, ооң септелгези багай болур ийикпе, азы шуут септетинмээн болгулаар. Ындыг чорук болза, чамдык удуртукчулар үгле боттарының кулааның дыжын хараарындан үнүп турар. Чижээ, Бай-Тайга районнуң Бай-Тал чеди чыл школазының башкылары септелге барык-ла кылдынмаан бажыңнарда чурттап турарлар.

Бо бүгү четпестер болза, башкыларның ажылынга улуг шаптыкты чедирер дээрзи кымга-даа билдингир. Үгле чурттаар оран-бажың-биле эвес, башкыларны өске-даа үүлдер-биле багай хандырып турар чоруктар бистиң областа кайы көвей. Чижээ, Барыын-Хемчиктиң Аянгатыда школаның башкыларын аъшчем аймаа-биле четпес хандырып турар.

Мындыг четпестер үгле үстүнде айытынган черлерде эвес өске-даа районнарда хөй.

Бо бүгү үүлдерни бүрүн хандырарының аргаларын берип турда-ла, үгле чамдык кижилерниң болгаш организацияларның буруузу-биле мындыг четпестер туруп турар. Ынчангаш башкылар ол дугайында негелде тургузарга, оларның негелдезин хандырбас, харын-даа удур каржы харыыны бээр удуртукчу эштер бар. Кажан Өөк суурнуң башкылары улуг эвес септелгени кылырын дилээрге, ВКП(б) Бии-Хем райкомунуң ажылдакчызы эш Н. В. Селина тургаш:

—Өөк суурнуң башкылары септелге кылырын негээр хире ажыл кылбаннар — деп харыылаан. А бир эвес ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелинин 1948 чылдың февраль 10-да үндүрген доктаалын ёзугаар көөр болза, ындыг ажылдакчыларга улуг буруунуу онаар ужурлуг. Оон ангы бир чижекти киирип болур: Өөктүң чеди чыл школазының өөреникчилериниң багай шынарлыг өөренип турарының чылдагааны ол школада төөгү башкызы эш Ф. С. Зиновьеваның багай ажылдап турарында деп демги-ле эш Селина болгаш районо эргелекчизи Чигридов (мурнунда ол школаның директору) олар көрүп турганнар. Хынап көөрге, эш Зиновьеваның башкылап турары эртеминге өөреникчилер шуптузу эки түннелдиг болган, а харын оон өске башкы эш Чигридованың клазынга четпестер турган: 15 өөреникчилериниң 8-зи ийи чылда олурганнар.

Ооң мурнунда бир таварылга болган. Эш Чигридов Өөк школазының директорунга тургаш, антипедагогиктиг кижизидилгени ажыглап, өөреникчилерни тапкылаарынче албадап, бичии-ле чурум үрээн өөреникчилерни школа дүрүмүнүң адаанга 2—3 шактарның дургузунда шимчетпейн тургузуп тургулаан үүлү бар. Ооң ындыг чоруунуң шын эвезин билгеш, ол школаның башкылары, эң ылаңгыя эш Зиновьева шүгүмчүлээрге, Чигридов анаа каржызы-биле удурланыр турган.

ВКП(б) райкому ол школаның ажылын хынааш, мындыг четпестерниң ужурундан башкы Зиновьеваны ажылындан үндүрер, а Чигридовту районо эргелекчизинге томуйлаар деп шиитпир үндүрген.

Шыны-биле ап көөр болза, башкы Зиновьеваның багай ажылдап турганын районнуң оон өске удуртур организациялары билбес турган: А үгле райком бодунуң ажылдакчызы Селинаның медеглелинге бүзүрээш, ындыг шиитпир үндүрген болуп турар. Районо эргелекчизи болуп алгаш, эш Чигридов база-ла мурнундагызы ышкаш үүлдерни кылып турар.

ВКП(б)-ниң өске-даа райкомнары бо талазы-биле ажылын шыңгыырадып, башкылар дугайында кичээнгейин улгатырары чугула.

П. КУРЧЕНКО.

Чоокку болгаш Ортаакы Чөөн-чүктүң чурттарында национал-хосталгалыг шимчээшкиннің көдүрлүүшкүнү

Элээн каш он чылдарның мурнунда Чоокку болгаш Ортаакы Чөөн-Чүктүң улустары оларга кулданыгның шериг-политиктиг болгаш экономнуг дугуржулгаларын күш-биле дөгээн империалистерниң дарлалының аспаанга кирген. Ол дугуржулгаларга үндезилээш, оларның чурт девискээрин даштыкы шериглер эжелээн, оларның бот эргезин хоозун чүве болдурган, оларның эгээртинмес бойдус байлактары америк, англи болгаш француз монополистерниң байыырының чепсээ апарган.

Англи шериглер Иракты, Трансиорданияның болгаш Египеттиң девискээрин мурнуку хевээр эжелеп турар. Иранның, Сирияның, Ливанның, Саудовская Аравияның девискээринде өскениң шериглери чок-даа болза, бо чурттар эконом талазыбиле америк-англи компаниялардан бүрүн хамаарылгалыг туруп турар.

Империалистиг үптелге дээрбеделдиң хемчээли иран нефть тывыжын болбаазырадып кылырын болгаш садыглаарын монополчуткан Англи-иран нефть компаниязының барык чартык үс чылдың дургузунда аажылап келгени Иранның чижээнден онза көскү болуп турар. Иранга туразында аажылап келгениниң бүгү үезиниң дургузунда бо үптекчи компания бир миллиард стерлинкалар фундларын ап аян. Ол ла үениң дургузунда Иранның үлүнбо түннүң үгле 10 хуузу онаашкан.

Чоокку болгаш Ортаакы Чөөн-Чүкте туразында аажылап турар англи-америк нефть компанияларының бедик ажык кончаазы иран болгаш араб ажылчыннарның күш-ажылын араатанзыг ёзу-биле мөлчүп турары-биле тайылбырлатынар. Бо фактыны харын-даа КНОнуң эконом болгаш социал чөвүлелиниң Чоокку болгаш Ортаакы Чөөн-Чүктүң чурттарының эконом байдалын хынап чораан тускай комиссиязы аргажоктуң кырындан миннир ужурга таварышкан. Чижээлээрге, комиссияның 1951 чылда парлаан илеткелинде айтып турары болза, иран ажылчын чаңгыс ол-ла кылыр ажылдың нормазы-биле ажылдаза-даа, кадыг-дошкун дарлалда база-ла таваржып турар америк ажылчынга бодааргa бир ажыл хүнүнде он катап эвээш төлевирни ап турар.

«Чоокку болгаш Ортаакы Чөөн-Чүктүң нефть курламырының канчаар-даа аажок элбек байлактарыбиле ол курламырларның хамааржып турар чурттарының орулгаларының аразында элдептиг чөрүлдээни ол-ла илеткелде миннип турар. Чижээлээрге, Ливанның экономиказында капитал салыышкыннарның 93 хуузу даштыкының болуп турар. Моон-биле кады Ливанның девискээринде ажылдап турар бүгү компанияларны үндүрүглер, хаайны дадывырларын төлээринден болгаш өске-даа үүлдерден өске Чоокку Чөөн-Чүк чурттарының девискээринде компаниялар ышкаш хостаанын демдеглээри чугула. Бо болза, ол чурттарның бойдус байлакгарын мырынай халас төтчеглеп, оларның чурттакчы чонун мөлчүп турары ол болур.

«Ад Джерид» деп сирия солуннуң медээлеп турары болза, Сирияның девискээринде ажылдап турар «Ирак петролеум компаниясы» деп англи-америк нефть компаниязы сирия ажылчыннарны доктаатынган нормадан артыка күүседиринче албадавышаан, оларны араатанзыг ёзу-биле мөлчүп турар болгаш немелде ажылдың төлевирин бербейн турар—дээн.

Боттарының шериглери чок чурттта америк-англи үптекчилер ынчаар аажылап турар. Империалистерниң экономнуг эрге-ажыктарын чыдалар-биле камгалап турар черлерде оларның дүржок аажылалының дугайында оон ыңай үүнү чугаалап болур боор?

Америк-англи империалистер ол чурттарны боттарының дайынзырак калчаалыг чоруунче хаара тударының планнарын чарлапканда Чоокку болгаш Ортаакы Чөөн-Чүктүң улустарының аная шыдажыр аргазы чок болган. Чоокку болгаш Ортаакы Чөөн-Чүк чурттарының бүгү чугула стратегтиг районнарын болгаш пунктуларны АКШ-тың болгаш Англияның шериг штабтарының контролюнуң адаанга шилчидип бээрин, аңаа үгле англи шериглерни эвес, харын америк шериглерни тургузарын, ол чурттарның чепсектиг күштери командылаарын америк болгаш англи генералдарның холунга шилчидип бээрин бо планнар баш удур көрүп турар. «Ортаа — Чөөн-Чүктүң командылалын» азы дайынзырак Соңгу-атлантик эвилелинге бактаап турар шериг политиктиг блокту тургузар дугайында АКШ-тың, Англияның, Францияның болгаш Турцияның саналдарының ужурутказы ындыг болур-тур. Ол планны боттандырар чорук Чоокку Чөөн-Чүк чурттарын империалистиг күрүнелер кул кылып ап, Уолл-стриттиң болгаш Ситтиниң саң-хөө маңгыстарының эрге-ажыы дээш, хоозуралдыг болгаш үрегделдиг дайынларга киржиринче оларны киир чыгаптар ийик.

Хосталгазын болгаш хамаарышпас чоруун маадырлыг камгалап турар Мурнуу-Чөөн Азияның улустарының үлегерин эдербишаан, Чоокку болгаш Ортаакы Чөөн-Чүктүң улустары боттарының хоралыг дайзыннары америк-англи империалистерге удур демиселче көдүрлүп турар.

Национал-хосталгалыг, анти-империалистиг шимчэшкинге иран улус элээн рольдуг болуп турар. 1951 чылдың мартта ол улус улуг тиилелгени чедип алган: улус массаларның негелделери-биле Иранның парламентизи иранның нефть үлетпүрүн национализастаарын болгаш кижи көөр хөнүү чок Англи-иран нефть компаниязын узуткаар дугайында хоойлуну парламент хүлээп алырын чедип алган.

Империалистерниң лагеринге ол шиитпир улуг «дүвүрээзинниг чорукту» болдурган. Иран улусту ол шиитпирден ойталадыр сорулгабиле АКШ-тың болгаш Англияның чазактары катыжып алгаш элээн күштери үндүрген. Коргударының бүгү аргаларын олар хереглээннер: реакциялыг солуннарның, дипломаттыг ноталарның дүжүп беринер дээр хевирлиг кыжаныглары, Иранның кызыгаарларынга шериг-далай флодунуң күжүн дирген турганы дээш оон-даа өске. Ындыг болза-даа, иран улус ол кыжаныышкыннардан кортпаан. Англи-иран нефть компаниязы Иранда бодунуң үптекчи ажыл-чорудулгазын соксаткан.

Иран улус бодунуң национал эргелери дээш демиселди демократия болгаш тайбың дээш демиселбиле дүүштүрүп турар. Бир эвес Стокгольм Кыйгырыының адаанга Иранда 500 муң ат салыышкыннары чыгдынган турган болза, Тайбыңның Пактызын чарар дугайында Кыйгырыгның адаанга чурттакчы чондан барык 2 миллион кижи ат салган. Массалыг ажыл соксадыышкыны, политиктиг демонстрациялар болгаш ажылчы чоннуң ортузунга тайылбырлыг ажыл ышкаш шак ындыг хынатынган аргаларны хереглеп турар Иранның ажылчын аңгызы ол демиселди удуртуп турар. Бо чылын ажыл соксадыышкыны мурнунда англи-иран нефть компаниязының бүдүрүлгелери туруп турган Хузистанның нефть тывыштарында шудургуу болуп турар. Нефтичилерниң ажыл соксадыышкынныг шимчэшкинин Тегеранның, Исфаганның болгаш өске-даа хоорайларның ажылчы чоннары деткээн. Ажылчы чоннарның 1951 чылдын дургузунда болуп тургулаан шак ындыг массалыг демонстрацияларын Иран кажан-даа көрбээн. Империалистиг компанияларны Иранның девискээринден сывырып үндүрерин, чуртка демократтыг хосталгаларны болгаш 8 шак ажыл хүнүн доктаадып тургузарын демонстрацияга киришкеннер негеп турган.

Иранның нефть үлетпүрүн национализастаар дээш шимчэшкинни Чоокку болгаш Ортаакы Чөөн-Чүктүң чурттарынга улуг көдүрлүүшкүн-биле уткаан. Иран улустуң маадырлыг демисели-биле эп-сеткил катыжыышкынының митингилери болгаш демонстрациялары Сирияга, Ливанга, Иракка, Египетке, Индияга болгаш Пакистанга, Марокога болгаш Туниске болгулаан.

Иран улустуң демисели-биле эп-сеткил катыжыышкынының Иракка болган шимчэшкин болза, ирак улустуң боттарының национал эргелери дээш массалыг демисели болу берген. 1930 чылда чарганын ёзугаар англи шериглер ол чурттуң девискээрин эжелеп турар англи-ирак керээни узуткаарын, ол шериглерни үндүрерин, Иракты нефть үлетпүрүнде туразында аажылап турар англи-америк компаниялар-биле чарган кулданыышкынныг дугуржулгаларны шуптузун күш чок болдурарын Иракты ажылчы чону негеп турган.

Ирак улустуң чүткүлү болза, Иракты хөй-ниитизиниң сагыш бодалын мегелээр болгаш ол чуртта национал-хосталгалыг шимчэшкинни кошкадыр сорулга-биле Англияның чагырыкчы бөлүктери дыка хөй кажар аргаларны аргажоктуң кырындан хереглээр ужурга таварышкан. Англи чазак 1930 чылдың керээзин «катап көөрүнүн» талазы-биле боду чөпшээреп турар дугайын чарлаан, ынчаарга, «Ирак петролеум компания» деп кол нефть компаниязының баштаар чери мурнуку концесстиг керээни чаа дугуржулга-биле солуурун чөпшээрээн.

Катап көөр эвес, харын 1930 чылдың керээзин шиитпирлиг болгаш кандыг-даа таарыштырылга өскка узуткаар, база англи шериглерни бүрүн чайладып үндүрер деп Иракты улус массаларының чаңгыс эп-сеткилдиг негелдези шак ындыг-дыр.

1936 чылда англи-египет керээни күш чок болдурар дугайында египет чазактың 1951 чылдың октябрьде хүлээп алган шиитпири америк-англи дайын кыпсыкчыларының планынга күштүг согуушкун болган. Бо шиитпир болза, англи эжелекчилерге удур египет улустуң хөй чылдарда чорудуп келген демиселиниң түннели болган. Америк чазакка дектиткен англи империалистер Египеттиң бүрүн эргелиг турар чоруун хүлээп көөрүнден болгаш боттарының шериглерин үндүрериндей ойталааннар. Харын оон туржук англи солдаттар болза, египет хоорайларның тайбың чуртакчыларынче халдаашкыннарны кылып, патриоттуг тайбың демонстрацияларны адып-боолап, египет көдээ суурларны үрегдеп турар. Египеттин улузу дайынзырактарга маадырлыы-биле удурланып турар.

1936 чылда англи-египет керээни күш чок болдурар дугайында шиитпирни англи-иран нефть компаниязын узуткаар дугайында Иранның шиитпирин уткааны ышкаш шак ындыг улуг көдүрлүүшкүн-биле Чоокку болгаш Ортаакы Чөөн-Чүкке уткаан. Чоокку болгаш Ортаакы Чөөн-Чүктүң улустары болза, египет улус-биле оон чөптүг демиселинге эп-сеткил катыжыышкынының дугайын медеглеп турар.

Чоокку болгаш Ортаакы Чөөн-Чүктүң улустарының бедик политиктиг идепкейжи чоруу болур Египетте, Иракта, Сирияда, Иранда шиитпирлиг демиселдер болза, «Ортаа Чөөн-Чүк командылалын» тургузарының америк-англи планынга улуг согуушкунну таварыштырган. Чагырыкчылары боттары империалистерге шуут сатыныпкан Турциядан аңгыда Чоокку болгаш Ортаакы Чөөн-Чүктүң күрүнелериниң чаңгызы-даа бо империалистиг блокка киржир дугайында боттарының чөпшээрелдерин бербээннер. Араб чурттарның лигазының чингине секретари Аззом-пашаның чоокта чаа медеглээни болза, араб чурттары ол төлевилелди ам бо үеде чугаалажырын черле күзевейн турар дээн.

Империалистерниң дайынзырак планнарын үспүшаан, Чоокку болгаш Ортаакы Чөөн-Чүктүң улустары чаа дайынның айыылынга удур депшилгелиг кижи төрелгеннің демиселинге үнелиг салыышкыны киирип турар. Чоокку болгаш Ортаакы Чөөн-Чүкте национал-хосталгалыг шимчэшкиннің көдүрлүүшкүнү болза, антиимпериалистиг, демократтыг лагерьниң соон ыңайгы өзүлдезин болгаш быжыгып турарын херечилеп турар.

Ю. ЗВЯГИН.

Улустуң-хосталга армиязы тибет улуска депшилгени эккелген

ПЕКИН. Улустуң-хосталга армиязы Тибетке тибет улустуң хостакчызы болуп кирген. Улустуң-хосталга армиязы депшилгелиг үүлдерни чедирген. Эң ылангыя тибет улус амгы үениң медициназының дузаламчызын ажыглаар аргазы чок турган. Ам улустуң-хосталга армиязының эмчилери чурттакчыларга эргежок чугула дузаламчыны чедирип турар.

Улустуң хосталга армиязының кезээ Лхасада бир дугаар-ла эки шимеп кылган эмнелге черин тургускан. Ында уруглар, хереэженнер эмнээр чер болгаш өске-даа салбырлар бар деп Синьхуа агентилелиниң медээзин «Женьминьжибао» солун парлаан. 14 хонуктуң иштинде эмнелге черинге 1365 аарыг кижилер чораан. Маңаа аараан кижилер ырак районнардан безин кээп эмнедип турар. Улаанутка удур тарылга кылыр талазы-биле улуг ажыл чорутунган.

Тибетчилер улустуң Төп чазаанга болгаш дарга Мао Цзе-дунга үрээниң ханызындан өөрүп четиргенин илередип турар.

(СЭТА).

Улус демократиязының чурттарында

Польшаның улус ажыл-агыйының планының төлевилели

ВАРШАВА. Польшаның министрлер чөвүлелиниң президиуму февраль 3-те улус ажыл-агыйының 1952 чылда планының дугайында шиитпирни үндүрген.

Улус ажыл-агыйының 1952 чылда планының төлевилелинде — алды чыл планының үшкү чылында чуртту оон-даа ыңай социалистиг индустриализастаарының, көдээ ажыл-агый продукциязын бүдүрерин бедидери, чурттуң иштинге бараан саарылгазының өзүлдези, национал орулганы канчаар-даа аажок улгатырары, социал болгаш культура албан черлерин оон-даа ыңай хөгжүдери, а ол ышкаш коммунал ажыл-агыйны болгаш чурттарының тудугларын улам хөгжүдери көрдүнген.

1938 чылдагы өскертинмес өртектер-биле алырга социалистиг үлетпүрүнүң ниити продукциязының өртээ 1951 чыл-биле деннээрге 1952 чылда 22,3 хуу өзер. Бүдүрүлгениң чепсек-херексел продукциязының өртээ өскертинмес өртектер-биле алырга 28,7 хуу өзер, а калбак хереглелдиң үүлдериниң — 16,5 хуу өзер.

Улус ажыл-агыйының 1952 чылда планының төлевилелинде көдээ ажыл-агыйның ниити продукциязының өртээ өскертинмес өртектер-биле алырга 8,1 хуу өзери көрдүнүп турар, ооң иштинде күрүнеериц көдээ ажыл-агыйының ниити продукциязының өртээ 39,4 хуу өзери көрдүнген.

Хөй-хөй үлетпүр тудугларын ажыглалче киирери база көрдүнүп турар.

Улус ажыл-агыйының 1952 чылда планының дугайында хоойлу төлевилелин чугаалажып көөрү-биле сеймче чоруткан.

(СЭТА).

Румынияда улус өөредилгези

БУХАРЕСТ. 1950—1951 өөредилге чылы Румыниянның культур революциязының хереэнге улуг чедиишкиннерниң чылы болган. Бижик билбес чорукту узуткаарының талазы-биле үс-үс курстар чуртка ажылдаан. Шаанда бижик билбес чораан румын хамаатыларның чартык кезии хирези 1951 чылдың төнчүзүнде бижикти номчуп болгаш бижип турар кылдыр өөренген.

Янзы-бүрү өөредилге черлериниң саны үзүктел чокка өскен. Чижээ, чыл дургузунда эге школаларның саны 129 чедир өскен болгаш ам 15.332 школалар бар. Элээн каш ортумак школалар ажытынган.

Румынияга социализм үндезининиң тургузуушкунунга бедик билиглиг кадрларның эргежок чугулазының сорулгазы-биле дээди өөредилге черлериниң четкизи калбарып турар. Румын ажылчы чоннарның бүдүрүлгеден чартыкпайн тургаш, дээди билигни чедип алырынга арганы берип турар бот-өөредилгелерниң салбырларын янзы-бүрү институттарның чанында тургускан.

Румыниянның улус эрге-чагыргазы өөреникчилерге болгаш сургуулдарга улуг дузаламчыны көргүзүп турар. 1947 чылдың деңнели-биле алырга, эрткен чылын стипендия ап турганнарның саны 100 муң ажыг улгаткан. Өөредилгезинге эң эки көргүзүглерни чедип ап турар сургуулдарга тыпсыр Г. Георгиу-Деж аттыг стипендияны бадылап үндүрген.

Башкы кадрларның белеткелинче улуг кичээнгей салдынып турар.

Башкылаарының совет методтарын янзы-бүрү өөредилге черлеринге калбаа-биле ажыглаанының ачызында 1950—51 өөредилге чылында өөредилгениң шынары дыка эки-жээн. Чедип алган чедиишкиннер дээш бөлүк башкыларга Румын Улус Республиканың алдарлыг башкызы деп аттарны тывыскан.

(СЭТА).

Чехословакияда чаа тудуглар

ПРАГА. Улус-Демократтыг Чехословакия—чаа тудугнуң чурту. Заводтарны, фабрикаларны, шахталарны, электри станцияларын, орудтарны тудуп турар. Оларның дыка хөйү ажыглалче кирген. Острова чоогунда Кунчицеде күчүлүг металлургия комбинадын тургузуп турар. Баштайгы ээлчегде домен печини, кокс батарейлерин болгаш өске-даа үүлдерни кылып дооскан. Электри станциязының дериг-херекселдериниң тудуу кончуг дүргенибиле чоруп турар.

Чөөн чүкте Кошице хоорайның чоогунда өске металлургия комбинадының тудуун эгелээн. Ол комбинат ийи чыл болгаш чуртка металлды берип эгелээр. Готвальд области кончуг улуг электри станциязының тудуун калбартып турар. Ол станция Готвальд болгаш Броневск областарны электри күжү-биле хандырар.

Чехословакияның тудугларында күш-ажылдың совет методун калбаа-биле ажыглап турар. Совет Эвилелинден алган бедик бүдүрүкчүлүг тудуг машиналары Чехословакияның чаа үлетпүр бүдүрүлгелериниң тудугларын дүргедедип турар.

(СЭТА).

Болгарияның көдээлеринде культура көдүрлүүшкүнү

СОФИЯ. Эрткен чылын Болгарияның көдээлеринге 74 муң хире кижи, ооң иштинде дыка хөй херээженнер өөренип алган. 10 муң кижи билиг бедидериниң школаларынга өөренген.

Бо чылын бижик билбес чорукту узуткаарының курстарында 88 муң хире кижи, билиг бедидериниң талазы-биле курстарда 50 муң хире кижи өөренип турар.

Эрткен чылдың 10 айларының дургузунда Болгарияның көдээлеринге делегей байдалының, ажыл-агый-политика айтырыгларының болгаш культура айтырыгларының талазыбиле 32 муң ажыг илеткелдер номчутунган.

Эрткен чылын көдээнің ном фондузу 70 муң томнар чедир улгаткан. Көжүп чоруур библиотекалар дыка нептерээн. Ол ышкаш радиофикация болгаш кинофикация чорудуушкуну көдээнің культура өзүлдезинге улуг деткимчелиг болуп турар.

(СЭТА).

Москвага болур бүгү-делегейниң экономика чөвүлел хуралынга

КОРЕЯНЫҢ УЛУС-ДЕМОКРАТТЫГ РЕСПУБЛИКАЗЫ

ПХЕНЬЯН. Бо чылдың апрельде Москвага ажытынар Бүгү-делегей экономика чөвүлел хуралче корей парлалга улуг кичээнгейни салбышаан турар.

Республиканың ажыл-херек бөлүктериниң төлээлекчилериниң чөвүлел хурал талазы-биле кылгылаан медеглелдерин Кореяның Төп телеграф агентилели парлаан. Чөвүлел хурал корей улустуң амыдырал эрге-ажыктары-биле холбашкан болгаш Кореяның улус ажыл-агыйын катап тургузарының, корей улустуң амыдыралын чаагайжыдарының хереэнге салыышкынны киирер деп бүдүрүлге удуртукчузу Ким Чи Хэк чугаалаан.

Садыгжы Ко Юн Донуң медеглээни болза: ам болур чөвүлел хуралга байыр чедирип тур мен... Дайын уржуундан ажыл-агыйы үрелип сандараан бистиң чуртувуска чөвүлел хурал канчаар-даа аажок улуг ужур-дузалыг болганда, ол хуралдың чедиишкинниг эртерин кончуг күзээр мен, база бодумнуң улузумнуң амыдыралы чаагайжыдарының болгаш күштелдиреринің хереэнге бөдүүн салыышкынымны киирериниче бүгү күжүмнү салыр мен.

(СЭТА).

БОЛГАРИЯ

СОФИЯ. Москвага болур Бүгү-делегей экономика чөвүлел хуралынче болгар солуннар, хөй-ниити болгаш ажыл-агый бөлүктери улуг кичээнгейни салбышаан турар.

«Отечествен фронт» солуннуң мурнуку үүлүнде бижип турары болза:

Совет Эвилели-биле болгаш улус демократиязының чурттары-биле экономнуг харылзаа болза, америк монополияның дарлалының адаанда човуртан турар капиталистиг чурттарның улустарынга улуг ажык-олчаны бээр. Москвага болур Бүгү-делегей экономика чөвүлел хуралды делегейниң бүгү чурттарында соннуургап турары ынчангаш билдингир.

Ол чөвүлел хуралга бистиң чуртувус эң-не боттуу-биле киржир, үүге дээрге, бүгү-делегей экономнуг кады ажылдажылганы быжыглаарының хереэнге ол хурал улуг салыышкын болур дээрзинге бис ханызы-биле бүзүрээр бис.

(СЭТА).

Кореяда болуушкуннар

Кореяның Улустуң армиязының Кол командылалының дыннадыы

ПХЕНЬЯН. Кореяның Улус-Демократтыг Республиказының Улустуң армиязының Кол командылалының февраль 12-де медээлээни болза, Кореяның Улустуң армиязының катыжыышкыннары кыдат улустуң эки-турачы кезектериниң сырый деткимчези-биле камгалалдың тулчуушкуннарын чорударын үргүлчүлеп, америк-англи эжелекчилерге болгаш лисынманчы шериглери чидириглерни таварыштырып турар.

Февральдың 12-де чөөн эриктерже халдаашкыннарга киржип, тайбың чурттакчыларны араатанзыы-биле бомбалап болгаш боолап турган дайзынның самолёттарындан 6 самолётту чөөн эриктерниң районунга Улустуң армиязының зенитти кезектери болгаш дайзынның самолёттарын кедеп адар адыгжы-анчылар аңдара аткан. (СЭТА).

Вьетнамда француз империалистерниң чидирии

ПАРИЖ. «Се суар» солуннуң медээлеп турарын ёзугаар алырга, Индо-Кыдатта француз чепсектиг күштериниң кол командылакчызы генерал Салан февральдың 10-да Ханойга болган пресс конференцияга сөөлгү ийи айның дургузунда болган тулчуушкуннарының түннелинде француз шериглериниң беш муң ажыг кижини өлүртүп, балыгладып болгаш туттуруп когараанын мининген: Генерал Саланның тодаратканы болза, бо чылдың үгле январьда болган чидириг 2.449 кижи чедип турар, ооң иштинде 1400 кижи өлүрткен болгаш ис чок читкен.

Телеграмма ёзугаар алырга, Соңгу Вьетнамның районнарында француз экспедиция корпузунуң ол-ла үениң дургузунда чидирии 14 муң кижи-биле деңнежир деп «Се суар» солун бижип турар.

(СЭТА).

Индияда соңгулдалар

МАДРАС. Мадрас штаттың чазаа февраль 8-те дүжүп берген. Чазак дыннадыгларындан билдинип турары-биле алырга, Мадрастың чаа чазаан тургусканда бүгү эрге-чагырга губернаторнуң холунга баар.

Февраль 7-ниң кежээзинде Мадраска Коммунистиг партияның черчер организацияларының болгаш «Праджа парти» партияның баштыннарының хуралы болган. Чоокку үениң программазын чогаадып, ол программаны чазакты Индияның национал конгресс партиязының киржилгези чокка тургузарының үндезини кылдыр алыры-биле ол хуралды чыылдырган.

(СЭТА).

Тунисте байдалдар

ПАРИЖ. Хосталга болгаш тайбың дээш демиселдиң тунис комитединиң даргазы, Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң кежигүнү доктор Бен Слиманның «Се суар» солуннуң корреспондентизи-биле беседазын ол солун парлаан. Тунис улустуң национал-хосталгалыг шимчээшкининиң шөлүтүрген удуртукчуларының Ремада хоорай чанында шивээде турар байдалының канчаар-даа аажок аар-берге байдалын Бен Слиман чугаалаан. Бүгү туттуруп хоругдатырганнар кончуг берге байдалда чурттап, хензиг бичии чем чип, ашала кырында удуп турарлар болгаш сооктан хилинчектенип турарлар. Тунис улустуң маадырлыг демиселиде эп-сеткил катыштырыышкынының болгаш шивээде тургускан аар-берге ёзу-чурумга удурланыышкынның демдээ кылдыр хоругдатырганнар февраль 1-де аштаашкын чарлааннар.

* * *

ПАРИЖ. Француз шериглериниң дайын чорудуушкуннары Тунистиң эриктер кырында ам-даа үргүлчүлевишаан деп «Юманите» солун медеглеп турар. Сфакс, Габес, Мокнин, Махдия болгаш өске-даа хоорайларга дыка хөй кижилерни тудуп хоругдагылаан.

(СЭТА).

ЧАЗАЛГА

Бо чылдың февраль 15-те үнген № 31 (2461) «Шын» солуннуң мурнуку үүлүнүң ийиги колонказының үстүнден куду 11—16 дугаар олуруглары ол хуннуң дежурнайы эш Норбунуң буруузу-биле алдагдалдыг парлатынган төлээде, ону «ВКП(б)-ниң Барыын-Хемчик райкому коммунистерниң бот-өөредилгезинге удуртулганы хажыткан. Анаа бот-кичээл-биле өөренип турарларның шылгалда дужаар хуусаазын безин **тургускан** турган» деп чазап номчуур-дур.

Харыысалгалыг редактор О. А. ТОЛГАР-ООЛ.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: Кызыл Щетинкин кудумчузу, бажың, 7. ТЕЛЕФОННАРЫ: Харыысалгалыг редакторнуң 2—62; харыысалгалыг редактор нуң орадакчызының, партия амыдыралының, культура болгаш уран-чүүл киллистериниң—3—88; харыысалгалыг секретарьының —4—98; пропаганда болгаш агитация, көдээ ажыл-агый, үлетпүр-болгаш транспорт, чаа киллистериниң—2—68; иштики информация, бухгалтерияның—2—65

Б00800. Облкүүскомнуң типографиязы